

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 1 беті

ТӘЖІРИБЕЛІК САБАҚТАРҒА АРНАЛҒАН ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР

Пән: Неврология

Пәннің коды: ZhA 5306

Білім беру бағдарламасының атауы: 6B10101 «Жалпы медицина»

Оқу сағаттың көлемі/кредиттер: 150 сағат (5 кредит),

Оқу курсы және семестрі: 5 курс, 9 семестр

Тәжірибелік (семинарлық) сабақтар: 35 сағат

Шымкент, 2023 ж.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 2 беті

Тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік ұсыныстар «Неврология» пәнінің жұмыс оқу бағдарламасына (силлабус) сәйкес әзірленді және кафедра отырысында талқыланды.

Хаттама № 1 28 08 2023ж.

Кафедра меңгерушісі Жаркинбекова Н.А.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA — 1979 —	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы			044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар			39 беттің 3 беті

№ 1 Сабақ

1. **Тақырып:** Сезімталдық, зақымдану белгілері мен синдромдары, зерттеу әдістері.
2. **Мақсаты:** студенттерді сезімталдықтың бұзылуымен қатар жүретін, жүйке жүйесінің бұзылуының топикалық диагностиканың негіздерімен таныстыру.
3. **Оқыту міндеттері:**
  - адамның сезімтал сферасын ұйымдастырудың анатомиялық және физиологиялық принциптері, терең және беткейлік сезімталдық жолдарының әртүрлі бөлімдерінің зақымдануларының топикалық диагностикасы туралы студенттердің білімдерін қалыптастыру;
  - беткейлік сезімталдықтың әртүрлі түрлерін (ауырсыну, температура, әсер ету), терең бұлшықет сезімін, діріл сезімталдығын зерттеу дағдыларын қалыптастыру.
  - Вегетативті жүйке жүйесінің анатомо-физиологиялық ерекшеліктері, вегетативті жүйке жүйесінің әр бөлімінің топикалық диагностикасы жайлы студенттерде білім қалыптастыру;
  - Вегетативті жүйке жүйесінің әр бөлімін зерттеу жайында дағды қалыптастыру.
4. **Тақырыптың негізгі сұрақтары:**
  1. Сезімталдық анықтамасы.
  2. Беттік және терең сезімталдықтың өткізгіш жолдарының қалыптасуы мен жүруі;
  3. Сезімтал анализатордың құрылым диаграммасы.
  4. Жіктеу (сезімталдықтың үстірт, терең, күрделі түрлері).
  5. Беттік сезімталдық жүйесінің өткізгіштері.
  6. Терең сезімталдық жүйесінің өткізгіштері.
  7. Сезімтал бұзылулардың түрлері мен түрлері.
  8. Ауырсыну жолдары. Ми қыртысында сезімталдықтың соматопиялық көрінісі.
  9. Дененің перифериялық және радикулярлы-сегменттік сезімтал иннервациясы.
  10. Жұлынның мойын, кеуде, бел және сакральды сегменттерін иннервациялау аймағы.
  11. Сезімталдықтың әртүрлі бұзылыстарына сипаттама: анестезия, гипестезия, дизестезия, парестезия, сезімталдық бұзылыстарының диссоциациясы.
  12. Ауыруы: жергілікті, проективті, сәулелі, шағылысқан. Захарин-Гед зоналары.
  13. Каузальгия. Фантомды ауырсыну. Радикулярлық ауырсыну.
  14. Ауру, жарақат және басқа жарақаттардағы шиеленістің белгілері.
  15. Вегетативті жүйке жүйесінің құрылымы және оның қызметтері.
  16. Вегетативті жүйке жүйесінің соматикалық жүйеден айырмашылықтары.
  17. Вегетативті жүйке жүйесінің бөлімдері.
  18. Симпатикалық нерв жүйесі.
  19. Құрылымдар локализациясы.
  20. Медиаторлар және рецепторлар.
  21. Симпатoadреналды жүйе.
  22. Парасимпатикалық нерв жүйесі.
  23. Құрылымдар локализациясы.
  24. Медиаторлар және рецепторлар.
  25. Вегетативті рефлекс доғасы.

ОҢТҮСТІК-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы			044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар			39 беттің 4 беті

26. Вегетативті рефлекс доғасының соматикалық рефлекс доғасынан айырмашылығы.
  27. Парасимпатикалық рефлекс доғасының симпатикалық рефлекс доғасынан айырмашылығы.
  28. Ағза үшін вегетативті нерв орталықтарының тонусының маңызы.
  29. Вегетативті нерв жүйесінің трофикалық функциялары.
  30. Симпатикалық және парасимпатикалық нерв жүйелерінің негізгі түзілімдері.
  31. Вегетативті қызметтерді зерттеу әдістері.
  32. Қан-тамыр тонусын реттеуді зерттеу.
  33. Терілік вегетативті рефлексдерді зерттеу.
  34. Терморегуляция және тербөлінуді зерттеу.
  35. Зәр шығаруды және дефекацияны реттеуді зерттеу.
  36. Вегетативті жүйке жүйесінің қызметтері.
  37. Симпатико- және парасимпатикотония, вегетативті нерв жүйесінің патологиясы.
  - 5. Оқыту және оқыту әдістері:** глоссарий, тақырыптық дискуссия, рөлдік ойын, білім берудің цифрлік ресурстарын пайдалану.
  - 6. Бағалау әдістері:** тестілеу, ауызша және жазбаша сұхбат, эссе, дидактикалық материалмен жұмыс.
  - 7. Әдебиеттер:**
- Негізгі:**
1. Ж.Б. Ахметова. Бассүйек- ми нервтерінің зақымдану семиотикасы: оқу құралы / Ж. Б. Ахметова, Г.С. Тазабекова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016.
  2. С. Қайшыбаев. Неврология. 1 - кітап. Топикалық және синдромологиялық диагностика негіздері: оқулық / С. Қайшыбаев - Алматы: Эверо, 2016.
  3. Г.А. Душанова. Неврология. I-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Душанова - Алматы: Эверо, 2010.
  4. Г.А. Душанова. Неврология. II-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Душанова - Алматы : Эверо, 2010
  5. А.М. Төлеусаринов. Жалпыневрология: оқулық / А. М. Төлеусаринов, Е.С. Нұрғожаев - Алматы: Эверо, 2009.

Қосымша:

1. М.Г. Абдрахманова. Неврологиялық науқастарды оңалтудың заманауи принциптері: оқу-әдістемелік құрал / М.Г. Абдрахманова, Е. В. Епифанцева, Д.С. Шайкенов; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Қарағанды : АҚНҰР, 2015.

Электронды ресурстар:

1. Консультант врача. Неврология. Версия. 1. 2 [Электронный ресурс]: руководство. - Электрон.текстовые дан. (127 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2009.
2. Нейрохирургия [Электронный ресурс] : учебник / С.В. Можаяв [и др.]. - 2-е изд., перераб. и доп. - Электрон.текстовые дан. (50,3 Мб). - М.: Изд. группа "ГЭОТАР-Медиа", 2009.
3. Нервные болезни для врачей общей практики [Мультимедиа]: учебное пособие / под ред. И. Н. Денисова. - Электрон. дан. (105 Мб). - Алматы: АТПГ Kazakhstan при участии Кордис&Медиа, 2006.
4. Физиология высшей нервной деятельности [Электронный ресурс]: методические рек.для студентов мед. фак. / сост. Д. А. Адильбекова.- Электрон.текстовые дан. (388 Кб). - Шымкент : Б. и., Б. г. - эл. опт.диск (CD-ROM).
5. Электронды деректер базалары

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 5 беті

№	Атауы	Сілтеме
1	ОҚМА қоймасы	http://lib.ukma.kz/repository/
2	Республикалық ЖОО аралық электронды кітапхана	http://rmebrk.kz/
3	Студенттің консультанты	http://www.studmedlib.ru/
4	Қазақстанның ашық университеті	https://openu.kz/kz
5	Заң (анықтамалық-ақпараттық секторға қол жетімділік)	https://zan.kz/ru
6	Параграф	https://online.zakon.kz/Medicine/
7	Ғылыми электронды кітапхана	https://elibrary.ru/
8	Ашық кітапхана	https:// kitap.kz/
9	Thomson Reuters	www.webofknowledge.com
10	ScienceDirect	http://www.sciencedirect.com/
11	Scopus	https://www.scopus.com/

8.Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.).

Сұрақ 1. Ауырсыну мен температураға сезімталдықтың өткізгіштерінің қалыптасуы мен жүру жолын сипаттаңыз;

Сұрақ 2. Терең сезімталдықтың өткізгіштерінің қалыптасуы мен жүру жолын сипаттаңыз;

Сұрақ 3. Жалпы сезімталдық жолындағы бірінші, екінші және үшінші нейрондар қай жерде орналасқан?

Сұрақ 4. Дененің радикулярлы, радикулярлы-сегменттік иннервациясы қандай аймақтарға бөлінеді?

Сұрақ 5. Сезімталдықтың бұзылуының түрлерін атаңыз және сипаттаңыз (гипоестезия, гиперестезия және т.б.).

Сұрақ 6. Ауырсынудың әртүрлі түрлерін сипаттаңыз.

Сұрақ 7. Жұлынның мүйізі, алдыңғы сұр түсті спайкалары зақымдалған кезде сезімталдықтың қандай бұзылыстары байқалады?

Сұрақ 8. Жұлынның артқы бағандарына екі жақты зақымданудың клиникалық көрінісін сипаттаңыз.

Сұрақ 9. Оптикалық түтіктің зақымдануындағы сезімталдықтың бұзылуын сипаттаңыз.

Сұрақ 10. Ішкі капсула зақымданғанда сезімталдықтың қандай бұзылыстары пайда болады?

Тест сұрақтары:

1. Перифериялық нерв магистралі зақымданғанда сезімталдық қалай бұзылады?

- а) денеде дөңгелек орналасқан анестезия өрістері
- б) аяқ-қолдарда бойлық жолақ түрінде анестезия өрістері
- в) «шұлықтар» және «қолғаптар» түріндегі аяқтың дистальды бөліктеріндегі анестезия өрістері
- г) сезімталдықтың диссоциациясы бар

2. Жұлынның артқы бағандарының зақымдануына тән:

- а) бұлшықет-буын сезімінің жоғалуы
- б) бұлшықет-буын сезімі сақталады
- в) ауырсыну мен температураның сезімталдығын жоғалту
- г) бұлшықет-артикулярлық сезімнің, ауырсынудың және температураның сезімталдығының жоғалуы

3. Жұлынның алдыңғы мүйіздерінің жасушалары зақымдалғанда сезімталдық қалай бұзылады?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы			044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар			39 беттің 6 беті

- а) ауырсыну мен температураға сезімталдық зақымдалған жағында қалады
 б) зақымдану жағындағы ауырсыну мен температураға сезімталдық жоғалады
 в) бұлшықет-артикулярлы және тактильді сезім зақымдану жағынан жоғалады
 г) дененің қарама-қарсы жартысында бұлшықет-буын және сезімталдық сезімі жоғалады
 д) сезімталдықтың барлық түрлері дененің қарама-қарсы жартысында бұзылған
4. Қандай жағдайларда сезімталдықтың барлық түрлері жойылады?
 а) жұлынның алдыңғы колонкалары зақымдалғанда
 б) жұлынның жарты бүйірлік зақымымен
 в) перифериялық нервтің магистраліне зақым келген кезде
 г) жұлынның алдыңғы мүйіздерінің жасушаларына зақым келген кезде
 д) жұлынның алдыңғы мүйіздерінің клеткалары зақымдалғанда
5. Сезімталдықтың кейбір түрлері жоғалып, ал басқалары сақталатын жағдай қалай аталады?
 а) парестезия
 б) сезімталдықтың диссоциациясы
 в) дисестезия
 г) термальгия
6. Сезімталдықтың диссоциациясы қандай жағдайларда жүреді?
 а) жұлынның толық көлденең зақымдалуымен
 б) жұлынның жарты бүйірлік зақымымен
 в) перифериялық нервтің магистраліне зақым келген кезде
 г) оптикалық туберкулез саласындағы патологиялық процестерде
7. Сезімталдықтың диссоциациясы қандай жағдайларда жүреді?
 а) мишық зақымданғанда
 б) жұлынның толық көлденең зақымдалуымен
 в) перифериялық нервтің магистраліне зақым келген кезде
 г) жұлынның алдыңғы мүйіздерінің жасушаларына зақым келтірумен
8. Қандай жағдайларда сезімталдықтың диссоциациясы жүреді?
 а) жұлынның толық көлденең зақымдалуымен
 б) оптикалық туберкулез саласындағы патологиялық процестерде
 в) жұлынның алдыңғы колонкалары зақымдалғанда
 г) мидың зақымдануымен
9. Тиісті аймақта сезімталдықтың бір мезгілде жоғалуы кезінде перифериялық паралич қашан пайда болады?
 а) жұлынның алдыңғы мүйіздерінің зақымдалуымен
 б) жұлынның кейінгі тамырларының зақымдалуымен
 в) перифериялық нервтің магистраліне зақым келген кезде
 г) жұлынның алдыңғы тамырларының зақымдалуымен
10. Сыртқы тітіркенуге қарамастан ерекше сезімдер пайда болатын жағдай қалай аталады?
 а) термальгия
 б) сезімталдықтың диссоциациясы
 в) дисестезия
 г) парестезия
11. Браун-Секар синдромы қашан пайда болады?
 а) жұлынның алдыңғы мүйіздерінің зақымдалуымен
 б) жұлынның толық көлденең зақымдалуымен
 в) жұлынның жарты бүйірлік зақымымен

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 7 беті

- г) мидың зақымдалуымен
д) гипофиздің зақымдалуымен
12. Жұлынның жарты бүйірлік зақымдалуымен қандай бұзылулар пайда болады?
а) ауырсыну мен температураға сезімталдық зақымға қарама-қарсы жақта бұзылған
б) зақымдану жағында ауырсыну мен температураның сезімталдығы бұзылған
в) терең және тактильді сезімталдық зақымға қарама-қарсы жақта бұзылған
г) зақымдануға қарама-қарсы жақта паралич
13. Жұлынның жартылай зақымдануымен қандай бұзылулар пайда болады?
а) терең және тактильді сезімталдық зақымға қарама-қарсы жақта бұзылған
б) зақымдану жағында ауырсыну мен температураның сезімталдығы бұзылған
в) зақымдану жағында паралич
г) зақымдануға қарама-қарсы жақта паралич
14. Жұлынның жартылай зақымдануымен қандай бұзылулар пайда болады?
а) зақымдалған жағында терең және сезімтал сезімталдық бұзылған
б) зақымдану жағында ауырсыну мен температураның сезімталдығы бұзылған
в) терең және тактильді сезімталдық зақымға қарама-қарсы жақта бұзылған
г) зақымдануға қарама-қарсы жақта паралич
15. Таламус деңгейінде зақымдану кезіндегі сезімталдықтың бұзылуы үшін аталған белгілердің барлығы тән, мыналардан басқа:
а) қарама-қарсы жақ бетінің сезімталдығын бұзу
б) қатты ауырсыну (гемиялгия)
в) динамикалық гематаксия
г) фантомды ауырсыну
д) қарсы жақтағы терең сезімталдықты бұзу

Тапсырма 1. Әйел картоп екпелерін инсектицидтермен өңдеді. 2 аптадан кейін дәрігерге қол-аяқтарындағы ауырсынуға шағымданып келді. Қарап тексергенде, гипестезия негізінен қолғап пен шұлық түріндегі сезімталдықтың үстіңгі түрлеріне байланысты. Аяқ пен қолдың терісі суық, «мәрмәр».

1. Сезімталдықтың бұзылуының түрі қандай?
2. Зақымдану деңгейін анықтаңыз.

Тапсырма 2. Науқас бел аймағының төменгі бөлігінен басталатын және сол жақ аяқтың артқы беті бойымен берілген қатты ауырсынуға шағымданады. Қарап тексергенде гипестезия төменгі аяқ пен аяқтың алдыңғы беткейінде анықталады. Сол жақта Нери мен Ласегтің оң симптомы. Сол аяқтың үлкен саусағының экстензорының әлсіздігі.

1. Сезімталдықтың бұзылуының түрі қандай?
2. Зақымдану деңгейін анықтаңыз.

Тапсырма 3. Науқаста жедел бас ауруы бар, мезгілді құсу. Қарап тексергенде, басты кеудеге дейін бұғу мүмкін емес, сол аяқты тізе және жамбас буыны бүгулі жағдайдан жазуға тырысқанда, оң аяқ тізе буынында бүгіледі.

1. Сипатталған симптомдарды түсіндіріңіз.
2. Зақымдалу деңгейін анықтаңыз.

Тапсырма 4. Жас жігіт таяз жерде суға сүңгіген, бірақ судан өздігінен шығу мүмкін болмаған. Судан жанындағылар шығарған. Қарап тексергенде екі қолдың, дененің және екі аяқтың ішкі беткейінде сезімталдылықтың барлық түрлерінің бұзылысы анықталды.

1. Сезімталдықтың бұзылуының түрін атаңыз.
2. Зақымдалу деңгейін анықтаңыз

ОҢТҮСТІК-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 8 беті

Тапсырма 5. Науқас терең ұйқыдан тұрғаннан кейін, білезігінің «ілініп» тұрғанын сезінеді. Білезігін артқы жағын бұра алмайды және шынтақтың сыртқы жағында сезімталдылық бұзылысы анықталды.

1. Сезімталдықтың бұзылуының түрі атаңыз.
2. Зақымдалу деңгейін анықтаңыз

Сұрақ 1. Вегетативті жүйке жүйесі қандай қызмет атқарады?

Сұрақ 2. Вегетативті жүйке жүйесінің сегментарлы және сегментүсті бөлімдерін сипаттаңыз.

Сұрақ 3. Симпатикалық және парасимпатикалық жүйке жүйесінің негізгі түзілімдерін атаңыз.

Сұрақ 4. Гомеостаз дегеніміз не, ол нерв жүйесінің қай бөлімімен қамтамасыз етіледі?

Сұрақ 5. Демографизм қалай зерттеледі? Оның диагностикалық маңызы.

Сұрақ 6. Негізгі белгілерін атаңыз:

А) симпатикотония; Б) парасимпатикотония

Сұрақ 7. Симпатoadреналды криздің негізгі клиникалық белгілерін атаңыз

Сұрақ 8. «Дүрбелең шабуылы» дегеніміз не? Оның негізгі белгілерін атаңыз

Сұрақ 9. Вазогальды (ангиогипотониялық) криздің негізгі белгілері

Сұрақ 10. Аралас вегетативті криздің белгілерін атаңыз

Сұрақ 11. Вегетативті дистонияның себептері мен белгілері

Сұрақ 12. Вегетативті дистония кезіндегі синдромдар.

№2 Сабақ

1. **Тақырып:** Мамандыққа кіріспе. Жүйке жүйенің құрылымдық элементтері. Жүйке жүйеде мәліметтің берілуі.
2. **Мақсаты:** Студенттерді неврология пәнімен, неврологияның дамуының жалпы тарихи мәліметтерімен, заманауи денсаулық сақтаудағы неврологияның қызметімен таныстыру. Студенттердің қыртыс-бұлшықетті жолдың анатомо-физиологиялық ерекшеліктерін, олардың бұзылыстарының симптомдары мен синдромдарын, қимыл-қозғалысқа жауап беретін пирамидалық жүйенің зақымдануының топикалық диагностикасын және де адамның қимыл-қозғалыс сферасын зерттеу әдістерін үйрену.
3. **Оқыту міндеттері:**
  - Студенттерде неврологияның тарихы жайлы және И. М. Сеченов, И. П. Павлов, Н. Е. Введенский, А. А. Ухтомский, Магнус, Шеррингтон және т.б. есімдермен байланысты неврологияның тармағының дамуы жайлы білімнің қалыптасуы.
  - Студенттерде адамның қимыл-қозғалыс сферасының қалыптасуының анатомо-физиологиялық ерекшеліктері, пирамидалық жүйенің құрылымы; қимыл-қозғалыс сферасының функциясын зерттеу әдістері (активті және пассивті қимыл көлемін зерттеу, бұлшықет күші мен тонусын анықтау, беткей және терең рефлексдерді білу, патологиялық рефлексдерді зерттеу); рефлексдердің классификациясы; пирамидалық жүйенің әр түрлі бөлімдерінің зақымдануының топикалық диагностикасы жайлы білім қалыптастыру.
  - Студенттердің активті және пассивті қимылдардың көлемін; аяқ-қолдардың бұлшықет күшін; бұлшықет тонусын; беткей және терең рефлексдерді және де патологиялық рефлексдерді анықтай білуі.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 9 беті

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Неврологияның дамуының жалпы тарихи мәліметтері.
2. Неврологияның ғылым ретінде дамуы.
3. Қимыл-қозғалыс сферасы — ерікті қимылдар жүйесінің, экстрапирамидалық жүйенің және қимыл координация жүйесінің қатынасы.
4. Ерікті қимыл жүйесінің қыртысты-бұлшықет жолының құрылымы.
5. Рефлекстер, классификациясы (беткей, терең), бекітілу деңгейі, өзгеріс түрлері.
6. Орталық паралич симптомдары. Перифериялық паралич симптомдары.
7. Ерікті қимылдардың зақымдануының терминологиясы: парез, плегия, моно-, геми-, тетра- және парепарездер.
8. Жарты шардың, ми бағананың, жұлынның, талшықтардың және түйіндердің, перифериялық нервтердің зақымдану кезіндегі қимыл-қозғалыс бұзылысының синдромдары.
9. Орталық және перифериялық параличті анықтау кезіндегі электродиагностиканың рөлі.
5. Оқудың қорытынды нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: глоссарий, TBL, Case-study, тақырыптық дискуссия, «ми шабуылы», білім берудің цифрлік ресурстарын пайдалану.
6. Пәнді оқытудың қорытынды нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалау үшін бақылаудың түрлері: тестілеу, ауызша және жазбаша сұрау, интервьюирлеу, дидактикалық мәліметпен жұмыс.

7. Әдебиет:

Негізгі:

6. Ж.Б. Ахметова. Бассүйек- ми нервтерінің зақымдану семиотикасы: оқу құралы / Ж. Б. Ахметова, Г.С. Тазабекова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016.
7. С. Қайшыбаев. Неврология. 1 - кітап. Топикалық және синдромологиялық диагностика негіздері: оқулық / С. Қайшыбаев - Алматы: Эверо, 2016.
8. Г.А. Дущанова. Неврология. I-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дущанова - Алматы: Эверо, 2010.
9. Г.А. Дущанова. Неврология. II-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дущанова - Алматы : Эверо, 2010
10. А.М. Төлеусаринов. Жалпыневрология: оқулық / А. М. Төлеусаринов, Е.С. Нұрғожаев - Алматы: Эверо, 2009.

Қосымша:

1. М.Г. Абдрахманова. Неврологиялық науқастарды оңалтудың заманауи принциптері: оқу-әдістемелік құрал / М.Г. Абдрахманова, Е. В. Епифанцева, Д.С. Шайкенов; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Қарағанды : АҚНҰР, 2015.

Электронды ресурстар:

6. Консультант врача. Неврология. Версия. 1. 2 [Электронный ресурс]: руководство. - Электрон.текстовые дан. (127 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2009.
7. Нейрохирургия [Электронный ресурс] : учебник / С.В. Можаяев [и др.]. - 2-е изд., перераб. и доп. - Электрон.текстовые дан. (50,3 Мб). - М.: Изд. группа "ГЭОТАР-Медиа", 2009.
8. Нервные болезни для врачей общей практики [Мультимедиа]: учебное пособие / под ред. И. Н. Денисова. - Электрон. дан. (105 Мб). - Алматы: АТПГ Kazakhstan при участии Кордис&Медиа, 2006.

ОҢТҮСТІК-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 10 беті

9. Физиология высшей нервной деятельности [Электронный ресурс]: методические рек. для студентов мед. фак. / сост. Д. А. Адильбекова.- Электрон.текстовые дан. (388 Кб). - Шымкент : Б. и., Б. г. - эл. опт.диск (CD-ROM).

10. Электронды деректер базалары

№	Атауы	Сілтеме
1	ОҚМА қоймасы	http://lib.ukma.kz/repository/
2	Республикалық ЖОО аралық электронды кітапхана	http://rmebrk.kz/
3	Студенттің консультанты	http://www.studmedlib.ru/
4	Қазақстанның ашық университеті	https://openu.kz/kz
5	Заң (анықтамалық-ақпараттық секторға қол жетімділік)	https://zan.kz/ru
6	Параграф	https://online.zakon.kz/Medicine/
7	Ғылыми электронды кітапхана	https://elibrary.ru/
8	Ашық кітапхана	https:// kitap.kz/
9	Thomson Reuters	www.webofknowledge.com
10	ScienceDirect	http://www.sciencedirect.com/
11	Scopus	https://www.scopus.com/

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.).

Сұрақ1. Рефлекторлы-қимыл-қозғалыс функциялары жайлы айтып беріңіз, шартты және шартсыз рефлекстерге анықтама беріңіз; сегментті рефлекстің доғасының құрылысын сипаттаңыз.

Сұрақ2. Қыртысты-бұлшықет жолдың жүруі қандай, бұл жол қандай нейрондардан тұрады?

Сұрақ3. Қыртысты-спинальды және қыртысты-ядролық (кортико-нуклеарлы) жолдар қай жерден басталады және аяқталады?

Сұрақ4. Клиникалық көріністі сипаттаңыз: а) орталық параличтің; б) перифериялық параличтің.

Сұрақ5. Предцентральды қыртысты тітіркендіргенде және бұзылғанда қандай қимыл-қозғалыс бұзылыстары пайда болады?

Сұрақ6. Пирамидалық жолдың зақымдануы ішкі капсулада қандай белгілермен сипатталады?

Сұрақ7. Патологиялық процесстің қандай локализациясында альтернирлеуші паралич пайда болады және олардың жалпы неврологиялық көріністері қандай?

Сұрақ8. Жұлынның көлденең кескінінің жартысының зақымдану синдромының (Броун-Секар синдромы) клиникалық көрінісін сипаттаңыз.

Сұрақ9. Жұлынның көлденең кескінінің мына деңгейлерде толық зақымдануының симптомдары қандай: мойын бөлігінен жоғары, мойын қалыңдауы, көкірек бөлігі, бел қалыңдауы?

Сұрақ10. Жұлынның конусының, эпиконусының зақымдану симптомдары қандай?

Сұрақ11. «Аққұба» («конский хвост») тармақтарының зақымдану белгілері қандай?

Сұрақ12. Броун-Секар синдромының көріністері қандай?

Тапсырма 1. Науқақта арқасына құлағаннан кейін пайда болған төменгі парапарезбен анықталады: аяғында спастикалық тонус, сіңір рефлекстерінің жоғарылауы, Бабинский рефлексі, қорғаныш рефлекстері, іш рефлекстері жоқ.

1. Қандай сипатта парапарез?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 11 беті

2. Зақымдануының орналасуы?

Тапсырма 2. Науқас 3 метр биіктіктен құлағаннан кейін неврологиялық статусында тетрапарез анықталды: қолында – гипотрофия, бұлшық ет гипотониясы, рефлексстердің болмауы; аяқтарында – бұлшық ет спастикасы, жоғары сіңір рефлексстері, Бабинский рефлексі.

1. Қандай сипатта парез?

2. Зақымдануының орналасуы?

Тапсырма 3. Науқаста 5 күн жоғары температурадан кейін мамыр айында оң қолының параличі бұлшық еттік тонустың және сіңір рефлексстерінің төмендеуімен, фибриллярлы, бұлшықет гипотрофиясы дамыды.

1. Қандай сипатта паралич?

2. Зақымдануының орналасуы?

Тапсырма 4. Науқас М., 17 жаста, басымен сүңгіді, барлық аяқ-қолдарының әлсіздігі пайда болды. Рентгенограммада С5 денесінің шардаланған (оскольчатый) сынық жылжуымен байқалады. Келесі сұрақтарға жауап беріңіз:

1. Аяқтың және қолдарының параличтерінің сипаты бірдей ме?

2. Осы науқаста аяқ параличінің негізгі симптомдарын тізіңіз.

3. Қорғаныш рефлексстерінің диагностикалық құндылығы қандай?

Тапсырма 5. Науқас А., 45 жаста 1 жыл бойы басының ауруымен зардап шегеді. Таңертең қатты басының ауырғанын сезді, бетінің оң жағында бұлшық еттерінің тырысулары пайда болды, кейін олар оң қолына тарады. Ұстама 1 минут созылды.

1. Зақымдану ошағын белгілеңіз.

2. Науқаста рефлекторлы сфераның қандай өзгерістерін көруге болады?

3. Науқаста паралич дамуы мүмкін бе?

№ 3 Сабақ

1. **Тақырып:** Экстрапирамидалық жүйе, зақымдану симптомдары мен синдромдары, зерттеу әдістері. Мишық. Мишықтың афферентті және эфферентті жолдары. Мишықтың қызметі және оның зақымдану синдромдары.

2. **Мақсаты:** Студенттердің экстрапирамидалық жүйенің және мишықтың анатомо-физиологиялық ерекшеліктерін білу. Студенттерді экстрапирамидалық жүйенің және мишықтың патологиясымен жүретін жүйке жүйенің зақымдануының негізгі топикалық диагностикасының, экстрапирамидалық жүйенің және мишықтың зақымдануының зерттеу методикасының және де атаксияның түрлерін ажыратуының негіздерімен таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:

- студенттерде экстрапирамидалық жүйенің құрылымы, мишық және оның өрлеуші-төмендеуші байланыстары туралы білімдерін қалыптастыру;
- студенттерде экстрапиримидті жүйе мен мишықтың қызметі туралы, гиперкинетикалық және акинетикалық-қатаң синдромдар, сонымен қатар жарты шарлардың зақымдану синдромдары, ми сыңарлары және атаксия түрлері туралы білім қалыптастыру;
- бұлшықет тонусын зерттеу, экстрапирамидалық жүйені қалыпты және оның қызметін бұзатын белгілерді анықтау дағдыларын қалыптастыру;
- жарты шарлар мен церебральды құрттардың зақымдану белгілерін зерттеу дағдыларын қалыптастыру.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 12 беті

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Мидың экстрапирамидалық жүйесінің негізгі анатомиялық құрылымдары.
2. Стриальді жүйенің анатомиялық және функционалдық ерекшеліктері.
3. Паллиативті жүйенің анатомиялық және функционалдық ерекшеліктері.
4. Экстрапирамидалық жүйенің орталық жүйке жүйесінің басқа құрылыстарымен байланысы.
5. Паллидидарлық жүйенің зақымдануының клиникалық белгілері.
6. Стриатальды жүйенің зақымдануының клиникалық белгілері.
7. Гиперкинездің клиникалық сипаттамасы: хореодты, атетодты, бұралу дистониясы, гемибаллды, тирод.
8. Экстрапирамидалық жүйке жүйесін зерттеу әдістемесі.
9. Мидың негізгі анатомиялық құрылымдары.
10. Мидың жұмысы және оның орталық жүйке жүйесінің басқа құрылымдарымен байланысы.
11. Мишық құртының зақымдануының клиникалық белгілері.
12. Мишық жарты шарларының зақымдануының клиникалық белгілері.
13. Экстрапирамидалық жүйке жүйесі мен мишықтық зақымданулардағы дизартрияның табиғаты.
14. Экстрапирамидті жүйенің және мишықтың зақымдалуындағы жүрістің бұзылуы.
15. Мишық функцияларды зерттеу әдістері.

5. **Оқудың қорытынды нәтижелеріне жету үшін пәнді оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары:** глоссарий, тақырыптық дискуссия, рөлдік ойын, Case-study, білім берудің цифрлік ресурстарын пайдалану.

6. **Пәнді оқытудың қорытынды нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалау үшін бақылаудың түрлері:** тестілеу, ауызша және жазбаша сұрау, эссе, дидактикалық мәліметпен жұмыс.

7. Әдебиеттер:

Негізгі:

1. Ж.Б. Ахметова. Бассүйек- ми нервдерінің зақымдану семиотикасы: оқу құралы / Ж. Б. Ахметова, Г.С. Тазабекова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016.
2. С. Қайшыбаев. Неврология. 1 - кітап. Топикалық және синдрологиялық диагностика негіздері: оқулық / С. Қайшыбаев - Алматы: Эверо, 2016.
3. Г.А. Дущанова. Неврология. I-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дущанова - Алматы: Эверо, 2010.
4. Г.А. Дущанова. Неврология. II-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дущанова - Алматы : Эверо, 2010
5. А.М. Төлеусаринов. Жалпыневрология: оқулық / А. М. Төлеусаринов, Е.С. Нұрғожаев - Алматы: Эверо, 2009.

Қосымша:

1. М.Г. Абдрахманова. Неврологиялық науқастарды оңалтудың заманауи принциптері: оқу-әдістемелік құрал / М.Г. Абдрахманова, Е. В. Епифанцева, Д.С. Шайкенов; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Карағанды : АҚНҰР, 2015.

Электронды ресурстар:

1. Консультант врача. Неврология. Версия. 1. 2 [Электронный ресурс]: руководство. - Электрон.текстовые дан. (127 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2009.
2. Нейрохирургия [Электронный ресурс] : учебник / С.В. Можаяев [и др.]. - 2-е изд., перераб. и доп. - Электрон.текстовые дан. (50,3 Мб). - М.: Изд. группа "ГЭОТАР-Медиа", 2009.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 13 беті

3. Нервные болезни для врачей общей практики [Мультимедиа]: учебное пособие / под ред. И. Н. Денисова. - Электрон. дан. (105 Мб). - Алматы: АТПГ Kazakhstan при участии Кордис&Медиа, 2006.

4. Физиология высшей нервной деятельности [Электронный ресурс]: методические рек. для студентов мед. фак. / сост. Д. А. Адильбекова. - Электрон. текстовые дан. (388 Кб). - Шымкент: Б. и., Б. г. - эл. опт. диск (CD-ROM).

5. Электронды деректер базалары

№	Атауы	Сілтеме
1	ОҚМА қоймасы	http://lib.ukma.kz/repository/
2	Республикалық ЖОО аралық электронды кітапхана	http://rmebrk.kz/
3	Студенттің консультанты	http://www.studmedlib.ru/
4	Қазақстанның ашық университеті	https://openu.kz/kz
5	Заң (анықтамалық-ақпараттық секторға қол жетімділік)	https://zan.kz/ru
6	Параграф	https://online.zakon.kz/Medicine/
7	Ғылыми электронды кітапхана	https://elibrary.ru/
8	Ашық кітапхана	https:// kitap.kz/
9	Thomson Reuters	www.webofknowledge.com
10	ScienceDirect	http://www.sciencedirect.com/
11	Scopus	https://www.scopus.com/

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.).

Сұрақ 1. Экстрапирамидалық жүйенің анатомиялық және функционалды байланыстары қандай?

Сұрақ 2. Субкортикалық ганглия дегеніміз не?

Сұрақ 3. Экстрапирамидалық жүйенің негізгі анатомиялық және функционалды байланыстары қандай?

Сұрақ 4. Қандай зақымданулар экстрапирамидаға жатады; Паркинсонизм синдромы дамиды?

Сұрақ 5. Паркинсонизм синдромын сипаттаңыз.

Сұрақ 6. Бұлшықет дистониясы дегеніміз не?

Сұрақ 7. Экстрапирамидалық жүйенің қай бөлігінде бұлшықет дистониясы дамиды?

Сұрақ 8. Бұлшықет дистониясының түрлері қандай?

Сұрақ 9. Мидың құрылымы мен функционалды маңызы қандай?

Сұрақ 10. Жұлынның ми жолдары қалай түзіледі?

Сұрақ 11. Церебральді аяқтардың әрқайсысын құрайтын жолдар қандай?

Сұрақ 12. Церебральды зақымданудың негізгі белгілері қандай?

Сұрақ 13. Құрттың, ми жарты шарларының зақымдануының клиникалық көрінісінің ерекшеліктері қандай?

Тапсырма 1. Науқас қозғалыс кезіндегі қаттылыққа, шамадан тыс сілекей шығаруға, сөйлеудің қиындауына (сөздерді баяу айтуға), қолында үнемі дірілдеуге шағымданады.

Объективті: беті амимикалық, басы сәл алға, қисайған, қолдар мен аяқтар барлық буындарда аздап иілген, белсенді қимылдарды баяу орындайды. Саусақтарда діріл ырғақты, кішкене амплитудасы бар, «жылжымалы таблеткалар» түрінде. Қолдар мен аяқтардағы тон біркелкі жоғарылайды, «тісті доңғалақ» құбылысы байқалады. Тендон

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 14 беті

рефлекстері тірі, біркелкі. Патологиялық рефлексстер жоқ. Сезімталдық көңіл көншітпейді. Ол кішкентай қадамдармен жүреді. Жолдастық қозғалыстар жоқ.

Симптомдарды түсіндіріп, зақымдану орнын көрсетіңіз.

Тапсырма 2. 10 жасар балада демалу кезінде де, қимылдау кезінде де аяқ-қол, бет бұлшықеттерінің еріксіз қысылуы байқалады. Науқас не көзін қысады, не тілін сыртқа шығарады, қолын не аяғын лақтырады. Жазған кезде соққылар жасайды. Жүрген кезде ол «билейді». Аяқтардағы бұлшықет тонусы төмендейді. Тендон рефлексстері баяу.

Симптомдарды түсіндіріп, зақымдану орнын көрсетіңіз.

Тапсырма 3. Қарау кезінде пациент анықтады: серуендеу кезінде діріл, әсіресе қараңғыда және көздері жабық, Ромберг жағдайында тұрақсыздық, екі аяғындағы бұлшықет тонусының төмендеуі, олардағы сенсорлық сезім. Науқас саусақтардың атауын және олардағы пассивті қозғалыстардың бағытын шатастырады.

Симптомдарды түсіндіріп, зақымдану орнын көрсетіңіз.

Тапсырма 4. Науқас жүру кезінде таңғаларлық жағдайға шағымданады. Қарап тексергенде анықталды: бүйірден қараған кезде нистагм, қасақана діріл, саусақпен ауыратын сынақ, сол жақта, адиадохокинез, сол жақта - тізе-өкшелік сынақ, сол жақта сәл. Сол жақ аяқтардағы ауыр бұлшықет гипотензиясы. Жабық көздер солға қарай түседі. Сөйлеу жеке буындарға баса назар аударады.

Симптомдарды түсіндіріп, зақымдану орнын көрсетіңіз.

Тапсырма 5. 63жастағы науқаста жүрудің өзгерісі байқалады - кішкентай қадамдармен жүреді, қолдар серуендеуге қатыспайды, денесі алға қарай қисайған; Монеталардың санына байланысты қолдың саусақтарында баяулау, қаттылық, гипомимия, ырғақты діріл бар. Қарап тексергенде бұлшықет тонусының жоғарылауы, «доңғалақтың» симптомы анықталған.

1. Патологиялық синдром дегеніміз не?
2. Патологиялық фокустың орналасуын анықтаңыз.

Тапсырма 6. 56 жастағы ер адам бірте-бірте бетінде күшті, кездейсоқ еріксіз қозғалыстар пайда болды (көздерін жауып, еріндерін, мылжындарын жуады), қолдары мен аяқтарында (аяқ-қолдарының жағдайын импульсивті түрде өзгертеді), өзінің қалпын үнемі өзгертеді. Бұлшықет тонусының төмендеуі байқалады.

1. Патологиялық синдром дегеніміз не?
2. Патологиялық фокустың орналасуын анықтаңыз.

Тапсырма 7. 25 жастағы әйел серуендеп жүргенде қатты таңғалды. Қарау барысында анықталды: екі жағынан қараған кезде көлденең нистагманың спонтанды таралуы. Белсенді қозғалыстар мен бұлшықет күші өзгермейді. Қолдардағы жұмсақ бұлшықет гипотензиясы. Саусақ-мұрын сынағын жүргізу кезінде - екі жағынан әдейі дірілдеу. Ромберг позициясында тұрақсыз.

1. Патологиялық синдром дегеніміз не?
2. Патологиялық фокустың орналасуын анықтаңыз.

Тапсырма 8. 40 жастағы ер адам тексеру барысында патологиялық белгілерді анықтайды: флексия-локте, экстенсорлы-ульнар, оң жақта білек және тізе рефлексстері, оң жақта планарлы рефлекс жоқ, оң жақта Бабинский симптомы. Белсенді қозғалыстар мен бұлшықет күші өзгермейді. Оң жақта саусақ-мұрын және калканальды-тізе сынақтары, оң жақта адиадохокинез бұзылған.

1. Патологиялық синдромдар дегеніміз не?
2. Патологиялық фокустың орналасуын анықтаңыз.

ОҢТҮСТІК-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 15 беті

Тапсырма 9. Созылмалы маскүнемдікпен ауыратын науқаста серуендеу кезінде қараңғыда қозғалыспен шиеленісетін түрткі болады. Қарау кезінде аяқтардағы терең сезімталдықтың бұзылуы анықталды, екі жағынан өкше-тізе сынағы бұзылған, Ромберг позициясында, әсіресе көздері жабық.

1. Патологиялық синдромдар дегеніміз не?
2. Патологиялық фокустың орналасуын анықтаңыз.

№ 4 Сабақ

1. Тақырып: Перифериялық нерв жүйесі, оның зақымдалуының симптомдары және синдромдары, зерттеу әдістері.

2. Мақсаты: Перифериялық нерв жүйесінің зақымдалуымен жүретін жүйке жүйесінің зақымдалуларының топикалық диагностикасымен, перифериялық нерв жүйесін зерттеу әдістерімен студенттерді таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:

- Перифериялық нерв жүйесінің анатомо-физиологиялық құрылысының ерекшеліктері; перифериялық нерв жүйесінің қызметін зерттеу әдістері; перифериялық нерв жүйесінің әртүрлі бөлімдерінің зақымдалуының топикалық диагностикасының қағидалары жайында түсінік қалыптастыру.
- Перифериялық нерв жүйесінің зақымдалуының неврологиялық симптомдарының топикалық және дифференциальді диагностикасы; перифериялық нерв, өрімдер, түбіршіктер, полиневриттік зақымдалуының симптомдарын анықтау; омыртқа остеохондрозының неврологиялық симптомдарын анықтауды студенттердің дағдыларын қалыптастыру.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Перифериялық нерв жүйесінің анатомо-физиологиялық құрылысының ерекшеліктері.
2. ПНЖ ауруларының классификациясы.
3. Полинейропатиялар классификациясы.
4. Гийена-Барре жіті қабынулық демиелинизирлеуші полирадикуло-нейропатия.
5. Күл (дифтерия) полиневропатиясы. Клиникасы, диагностикасы.
6. Диабеттік полиневропатия. Клиникасы, диагностикасы.
7. Алкогольді полиневропатия. Клиникасы, диагностикасы.
8. Нерв жүйесінің вертеброгенді ауруларының классификациясы (рефлекторды синдромдар, түбіртектік синдромдар, компрессиялы-ишемиялық синдром).
9. Кәрі жілік жүйкесінің зақымдалуының симптомдары(C5–C8, Th1).
10. Шынтақ жүйкесінің зақымдалуының симптомдары.
11. Орталық жүйкесінің зақымдалуының симптомдары.
12. Құйымшақ жүйкесінің зақымдалуының симптомдары.
13. Сан сүйегі жүйкесінің зақымдалуының симптомдары (L2–L4).
14. Асықты жілік жүйкесінің зақымдалуының симптомдары (L4–S3).
15. Жіліншік жүйкесінің зақымдалуының симптомдары.

5. Оқыту және оқыту әдістері: глоссарий, TBL, Case-Study, білім берудің цифрлік ресурстарын пайдалану.

6. Бағалау әдістері: тестілеу, ауызша және жазбаша сұхбат, интервьюирлеу, эссе, дидактикалық материалмен жұмыс.

7. Әдебиеттер:

Негізгі:

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 16 беті

11. Ж.Б. Ахметова. Бассүйек- ми нервтерінің зақымдану семиотикасы: оқу құралы / Ж. Б. Ахметова, Г.С. Тазабекова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016.
12. С. Қайшыбаев. Неврология. 1 - кітап. Топикалық және синдромологиялық диагностика негіздері: оқулық / С. Қайшыбаев - Алматы: Эверо, 2016.
13. Г.А. Душанова. Неврология. I-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Душанова - Алматы: Эверо, 2010.
14. Г.А. Душанова. Неврология. II-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Душанова - Алматы : Эверо, 2010
15. А.М. Төлеусаринов. Жалпыневрология: оқулық / А. М. Төлеусаринов, Е.С. Нұрғожаев - Алматы: Эверо, 2009.

Қосымша:

1. М.Г. Абдрахманова. Неврологиялық науқастарды оңалтудың заманауи принциптері: оқу-әдістемелік құрал / М.Г. Абдрахманова, Е. В. Елифанцева, Д.С. Шайкенов; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Қарағанды : АҚНҰР, 2015.

Электронды ресурстар:

11. Консультант врача. Неврология. Версия. 1. 2 [Электронный ресурс]: руководство. - Электрон.текстовые дан. (127 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2009.
12. Нейрохирургия [Электронный ресурс] : учебник / С.В. Можаяев [и др.]. - 2-е изд., перераб. и доп. - Электрон.текстовые дан. (50,3 Мб). - М.: Изд. группа "ГЭОТАР-Медиа", 2009.
13. Нервные болезни для врачей общей практики [Мультимедиа]: учебное пособие / под ред. И. Н. Денисова. - Электрон. дан. (105 Мб). - Алматы: АТПГ Kazakhstan при участии Кордис&Медиа, 2006.
14. Физиология высшей нервной деятельности [Электронный ресурс]: методические рек.для студентов мед. фак. / сост. Д. А. Адильбекова.- Электрон.текстовые дан. (388 Кб). - Шымкент : Б. и., Б. г. - эл. опт.диск (CD-ROM).
15. Электронды деректер базалары

№	Атауы	Сілтеме
1	ОҚМА қоймасы	http://lib.ukma.kz/repository/
2	Республикалық ЖОО аралық электронды кітапхана	http://rmebrk.kz/
3	Студенттің консультанты	http://www.studmedlib.ru/
4	Қазақстанның ашық университеті	https://open.kz/kz
5	Заң (анықтамалық-ақпараттық секторға қол жетімділік)	https://zan.kz/ru
6	Параграф	https://online.zakon.kz/Medicine/
7	Ғылыми электронды кітапхана	https://elibrary.ru/
8	Ашық кітапхана	https:// kitap.kz/
9	Thomson Reuters	www.webofknowledge.com
10	ScienceDirect	http://www.sciencedirect.com/
11	Scopus	https://www.scopus.com/

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.).

1. Сан сүйегі нервтің зақымдануына тән:
  - а) төменгі аяқтың бүгілуі
  - б) төменгі сирақтың кеңеюі
  - в) аяқтың табандық кеңеюі

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 17 беті

- г) аяқтың артқы кеңеюі
- д) Ахилл рефлексі
- 2. Құйымшақ нервтің зақымдануына тән:
  - а) Ахилл рефлексінің болмауы
  - б) тізе рефлексінің болмауы
  - в) жамбастың алдыңғы беті бойымен гипестезия
  - г) Вассерманның оң симптомдары
- 3. Жұлын ганглиясының зақымдануына тән:
  - а) түбіршектік ауырсыну
  - б) герпетік бөртпелер /herpes zoster/
  - в) перифериялық сегментарлы парез
  - г) сезімталдық бұзылысының диссоцияланған түрі
  - д) сәйкес сегментте сезімталдылықтың барлық түрінің бұзылысы
- 4. Полиневропатияға тән белгілер:
  - а) гемипарез
  - б) сезімталдықтың бұзылуының өткізгіш түрі
  - в) нервтердің бойымен ауырсыну
  - г) алақан, табанның перифериялық парезі
  - д) бұлшықеттік гипертония
  - е) аяқтың дистальды бөлімінде сезімталдығының төмендеуі
  - ж) аяқтың дистальды бөліменді вегетативті бұзылыстар
- 5. Дифтериялық полиневропатияға тән белгілер:
  - а) орталық тетрапарез
  - б) бульбарлы салдану
  - в) аккомодация салдануы
  - г) менингеальды белгілер
  - д) ликвордағы плеоцитоз
  - е) аяқтардағы парестезия
  - ж) жүрек ырғағының бұзылуы

ТОЛЫҚТЫРУ:

- 6. «Тырнақ тәрізді» қол _____ нервті зақымдалуына тән.
Жауабы: шынтақ
- 7. "Ілініп тұрған" қол _____ нервті зақымдалуына тән.
Жауабы: кәрі жілік
- 8. "Маймыл тәрізді" қол _____ нервті зақымдалуына тән.
Жауабы: орта
- 9. Жазғыш шынтақты рефлексінің болмауы _____ нервті зақымдалуына тән.
Жауабы: кәрі жілік
- 10. Сіңірлік рефлексінің жоқ болуы мына нервтің зақымдалуына тән:
Жауабы: жамбастық
- 11. Созыңқы бұлшықетті мына нерв невртендіреді:
  - 1) жапқыш
  - 2) қосымша жапқыш
  - 3) ішкі терілік нерв
  - 4) жамбастың артқы терілік нерв
- 12. Қабырғаралық нервтер саны:
  - 1) 10 жұп

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 18 беті

- 2) 11 жұп
- 3) 5 жұп
- 4) 12 жұп
13. Құйымшақ нерві .... жатады:
  - 1) мойынның терілік тармағы
  - 2) иық өрімінің қысқа тармағы
  - 3) сегізкөз өрімінің ұзын тармағы
  - 4) белдік өрімнің қысқа тармағы
14. Өрім болып табылмайды:
  - 1) иықтық
  - 2) мойындық
  - 3) белдік
  - 4) кеуделік
15. Кіші шүйде нерві ... өрімнің тармағы болып табылады:
  - 1) мойынның терілік тармағы
  - 2) иықтық
  - 3) белдік
  - 4) мойын бұлшықеттерінің тармақтары
16. Бесінші сегізкөз және бірінші құйымшақ нервтерінің алдыңғы тармақтарынан түзілген өрім:
  - 1) белдік
  - 2) сегізкөздік
  - 3) кеуделік
  - 4) құйымшақтық
17. Ортаңғы нерв қай нервтің тармағы болып табылады :
  - 1) мойын өрімінің теілік тармақтары
  - 2) қысқа мойын өрімі
  - 3) ұзын бел өрімі
  - 4) ұзын мойын өрімі
18. Жамбас нервтері жатады
  - 1) мойын өрімінің теілік тармақтары
  - 2) қысқа сегізкөз өрімі
  - 3) қысқы мойын өрімі
  - 4) ұзын мойын өрімі
19. Жыныстық нерв жатады:
  - 1) мойын өрімінің теілік тармақтары
  - 2) қысқа сегізкөз өрімі
  - 3) қысқа бел өрімі
  - 4) ұзын мойын өрімі
20. Мықын-құрт тармағы қай нервке жатады :
  - 1) мойын өрімінің терілік тармақтары
  - 2) қысқа сегізкөз өрімі
  - 3) қысқа бел өрімі
  - 4) ұзын мойын өрімі

№5 Сабақ

1. Тақырыбы: 12 жұп бас-ми нервтерінің қызметі мен зерттеу әдісі.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 19 беті

2.Мақсаты: 12 жұп бас-ми нервтерінің қызметін зерттеудегі балалар мен ересектердегі ерекшелігі. Бас-ми нервтерінің зақымдалуының деңгейіне қарай ми бағаны, түрлі деңгейде зақымдалуына қарай топикалық диагнозын негіздеу.

3. Оқытудың міндеттері:

- студенттерге 12 жұп бас-ми нервтерінің топикалық анатомиясын түсіндіру, ми бағананың түрлі деңгейде зақымдалу синдромы, көпір мен сопақша мидың зақымдалу симптомдарын анықтау (альтернирлеуші синдромдар), ми бағанындағы бульбарлы және псевдобульбарлы синдромдарды ажырату;
- 12 жұп бас-ми нервтерінің қызметін зерттеу; ортаңғы ми, көпір, сопақша мидағы альтернирлеуші синдромдарды анықтау, бульбарлы және псевдобульбарлы синдромның симптомдарын анықтау.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Ми бағаны-анатомиясы, қызметі, бас-ми нервтері ядросының орны.
2. Сезімтал бас-ми нервтері: иіс сезу (Vжұп), көру (IIжұп), есту анализаторы-анатомиясы, функциясы, зерттеу әдісі, зақымдалу кезіндегі клиникасы және балалар мен ересектердегі ерекшелігі.
3. Қозғалғыш бас-ми нервтері: көз қозғатқыш (III, IV, VI жұптары) беттік (VII жұп), қосымша (XI жұп), тіласты (XII жұп)-анатомиясы, функциясы, зерттеу әдістері, зақымдалу клиникасы.
4. Аралас бас-ми нервтері: үштік (Vжұп), тіл-жұтқыншақ (IX жұп), кезбе (X жұп)–анатомиясы, функциясы, зерттеу әдісі, зақымдалу клиникасы.
5. Бульбарлы және псевдобульбарлы паралич -клиникасы, топикалық диагностикасы.
6. Альтернирлеуші синдромдар, анатомиясы, сипаттамасы, клиникасы Вебер, Мийяр-Гублер, Фовиль, Джексон синдромдары, ми бағанының зақымдалуының топикалық диагностикасы.

5. Оқыту және оқыту әдістері: глоссарий, TBL, Case-study, білім берудің цифрлік ресурстарын пайдалану.

6. Бағалау әдістері: тестілеу, ауызша және жазбаша сұрау, интервьюирлеу, эссе, дидактикалық материалмен жұмыс жасау.

7. Әдебиеттер:

Негізгі:

16. Ж.Б. Ахметова. Бассүйек- ми нервтерінің зақымдану семиотики: оқу құралы / Ж. Б. Ахметова, Г.С. Тазабекова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016.
17. С. Қайшыбаев. Неврология. 1 - кітап. Топикалық және синдронологиялық диагностика негіздері: оқулық / С. Қайшыбаев - Алматы: Эверо, 2016.
18. Г.А. Душанова. Неврология. I-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Душанова - Алматы: Эверо, 2010.
19. Г.А. Душанова. Неврология. II-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Душанова - Алматы : Эверо, 2010
20. А.М. Төлеусаринов. Жалпыневрология: оқулық / А. М. Төлеусаринов, Е.С. Нұрғожаев - Алматы: Эверо, 2009.

Қосымша:

1. М.Г. Абдрахманова. Неврологиялық науқастарды оңалтудың заманауи принциптері: оқу-әдістемелік құрал / М.Г. Абдрахманова, Е. В. Епифанцева, Д.С. Шайкенов; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Қарағанды : АҚНҰР, 2015.

Электронды ресурстар:

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 20 беті

16. Консультант врача. Неврология. Версия. 1. 2 [Электронный ресурс]: руководство. - Электрон.текстовые дан. (127 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2009.
17. Нейрохирургия [Электронный ресурс] : учебник / С.В. Можаяев [и др.]. - 2-е изд., перераб. и доп. - Электрон.текстовые дан. (50,3 Мб). - М.: Изд. группа "ГЭОТАР-Медиа", 2009.
18. Нервные болезни для врачей общей практики [Мультимедиа]: учебное пособие / под ред. И. Н. Денисова. - Электрон. дан. (105 Мб). - Алматы: АТПГ Kazakhstan при участии Кордис&Медиа, 2006.
19. Физиология высшей нервной деятельности [Электронный ресурс]: методические рек.для студентов мед. фак. / сост. Д. А. Адильбекова.- Электрон.текстовые дан. (388 Кб). - Шымкент : Б. и., Б. г. - эл. опт.диск (CD-ROM).
20. Электронды деректер базалары

№	Атауы	Сілтеме
1	ОҚМА қоймасы	http://lib.ukma.kz/repository/
2	Республикалық ЖОО аралық электронды кітапхана	http://rmebrk.kz/
3	Студенттің консультанты	http://www.studmedlib.ru/
4	Қазақстанның ашық университеті	https://openu.kz/kz
5	Заң (анықтамалық-ақпараттық секторға қол жетімділік)	https://zan.kz/ru
6	Параграф	https://online.zakon.kz/Medicine/
7	Ғылыми электронды кітапхана	https://elibrary.ru/
8	Ашық кітапхана	https:// kitap.kz/
9	Thomson Reuters	www.webofknowledge.com
10	ScienceDirect	http://www.sciencedirect.com/
11	Scopus	https://www.scopus.com/

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.).

1. Битемпоралды гемианопсия пайда болады:

- 1)Самайдағы көру алаңының жойылуы және хиазманың ішкі бетінің зақымдалуына тән
- 2)хиазманың сыртқы бөліктеріне тән ішкі көру алаңының зақымдалуы
- 3) орталық көрудің сақталуымен көру алаңының жойылуы

4) бір көзде көру өткірлігінің төмендеуі

5) бір көзде көрудің толық жойылуы

2. «Қоян көз» симптомы тән:

1) 7 нервтің орталық параличі

2) 3 нервтің зақымдалуы

3) 7 нервтің перифериялы зақымдалуы

4) 6 нервтің зақымдалуы

5) 9 нервтің перифериялы зақымдалуы

3. Балаларда жиі кездеседі:

1) беттік нервтің невриті

2) сан нервтің невриті

3) отраңғы нервтің невриті

4) неврит седалищного нерва

5) көз қозғалтқыш нервтің невриті

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 21 беті

4. Беттік нервтің зақымдалуы жиі болады:

- 1) біріншілік
- 2) екіншілік
- 3) бір уақытта
- 4) кезегімен
- 5) жоғарыдағылардың барлығы

5. Вестибулярлы аппарат зақымдалу кезінде тепе-теңдік бұзылады:

- 1) тұрған кезде
- 2) жүрген уақытта
- 3) айналдыратын және калоритикалы сынамадар жүргізгенде
- 4) басты жан-жаққа қозғалту кезінде
- 5) жоғарыдағылардың барлығы

6. Беттік нервтің самай каналында зақымдалуы жиі болады:

- 1) отит кезінде
- 2) ми қабықшаларының зақымдалуы кезінде
- 3) паротиттерде
- 4) гаймориттерде
- 5) өкпе қабынуы

7. Беттік нерв каналы аймағында локализацияланған процесс кезінде байқалады:

- 1) көзден жас ағу
- 2) көздің құрғауы
- 3) ауырсыну және тактильді сезімталдықтың бұзылуы
- 4) Мийяра-Гублер синдромының дамуы
- 5) естудің төмендеуі

8. Беттік нервтің зақымдалуының барлық деңгейіне тән:

- 1) мимикалық бұлшықет қызметінің бұзылуы
- 2) сезімталдық бұзылысы
- 3) вегетативті бұзылыстар
- 4) көз құрғауы
- 5) дәм сезу бұзылысы

9. Беттік нервтің орталық парезі сипатталады:

- 1) ошаққа қарама-қарсы жақта мимикалық бұлшықеттердің төменгі бөлігінің зақымдалуы
- 2) гиперактузия, көз құрғауы, лагофтальм
- 3) ошақ жақ беттің мимикалық бұлшық еті зақымдалады
- 4) ошақ жақ бетте жоғарғы мимикалық бұлшық еттердің зақымдалуы
- 5) тілдің бір жағында дәм сезу бұзылуы

10. Тілдің дәм сезу қызметін анықтайтын нерв:

- 1) IX, X, VII
- 2) V
- 3) XII, IX
- 4) III, X
- 5) VIII, V

11. Тілдің перифериялық параличі болады:

- 1) екі жақты қыртыс-ядро жолы
- 2) тіласты нерв бағаны, тіласты нерв ядросы
- 3) V нерв ядросы
- 4) VII нерв ядросы
- 5) X нерв ядросы

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 22 беті

12. Бульбарлы параличтің белгілері:

- 1) дизартрия, дисфагия, тахикардия, афония, жұтқыншақ рефлексінің болмауы, тіл бұлшықетінің атрофиясы
- 2) дизартрия, дисфагия, тіл девиациясы
- 3) азапты күлкі, оралды автоматизм рефлексі
- 4) дизартрия, дисфагия, оралды автоматизм рефлексі, азапты күлкі
- 5) жұтқыншақтық рефлексінің жоғарылауы, тіл девиациясы

13. Вризберг нервті өтеді:

- 1) тіласты нервтісі құрамында
- 2) вестибулярлы нерв құрамында
- 3) беттік және үштік нерв құрамында
- 4) көзқозғалтқыш нерв құрамында
- 5) тіласты нерв құрамында

14. III бас-ми нервті нервтендіреді:

- 1) көздің сыртқы тік бұлшық етін
- 2) көздің жоғарғы көлденең бұлшықетін
- 3) ішкі тік, төменгі тік көз бұлшықеттерін
- 4) төменгі көлденең, көздің жоғарғы тік бұлшықеттері
- 5) жоғарғы қабақты көтеретін бұлшықеттер

15. Үштік нервтің ядросы орналасқан:

- 1) сезімтал ядро варолиев көпірінде, сопақша миға таралып, қозғалыс ядросы варолиев көпірінде
- 2) сезімтал ядросы ортаңғы ми деңгейінде, қозғалыс ядросы көпір деңгейінде
- 3) сопақша мида
- 4) ортаңғы мида
- 5) жұлынның алдыңғы мүйізінде

16. Ми бағанасы тұрады:

- 1) мишық, сопақшами
- 2) ортаңғы ми, варолиев көпір, сопақша ми
- 3) гипоталамикалы аймақ
- 4) таламус, ретикулярлы формация
- 5) лимбическалы жүйе

17. Ромб шұңқырын түзеді:

- 1) сопақша ми мен көпірдің вентралды бөліктері
- 2) ортаңғы мидың жоғарғы бөліктері
- 3) мишық
- 4) таламус
- 5) ішкі капсула

19. Үштік нервтің қызметі:

- 1) бетке сезімталдықты жеткізеді
- 2) бетке сезімталдықты жеткізеді, шайнау бұлшықетінің қозғалыс қызметін қамтамасыз етеді
- 3) мимикалық бұлшықетті нервтендіреді
- 4) тілдің алдыңғы 2/3 бөлігінен сезімталдық әкеледі
- 5) көрудің иннервациясына қатсады

20. Бет нервті ядросы орны және нервтендіретін аймағы:

- 1) ортаңғы мидың жоғарғы бөлігі мимикалық бұлшықетті нервтендіреді
- 2) беттік нервтің ядросы варолиев көпірі мен сопақша мидың шекарасында орналасқан,

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 23 беті

жақасты, тіласты сілекей бездерін, тілдің алдыңғы 3/2 бөлігі

3)сопақша мида орналасқан ядро жұтқыншақтың бұлшық етін нервтендіреді

4) ядросы варолиев көпірінде орналасқан,әкететін көз бұлшық етін нервтендіреді

5) ортанғы мида орналасқан ядро беттің мимикалық бұлшық етін нервтендіреді

21. Бет нервісінің ядросының орналасу ерекшелігі:

1) вентралды және дорсалды бөліктерге бөлінеді,ядроның жоғарғы бөлігі екі жақты нервтенеді

2) ядроның жоғарғы бөлігі бір жақты қыртыстық нервтенеді

3) беттік нерв тек бет нервінің төменгі бөлігімен нервтенеді

4) ядроның төменгі бөлігі екі жақты нервтенеді

5) беттік нерв тек жоғарғы бет нервімен нервтенеді

22.Беттік нервтің негізгі зақымдалу деңгейлері:

1) варолиев көпірі

2) фаллопиев каналының жоғарғы бөлігі

3) фаллопиев каналының төменгі бөлігі

4) f. Stilamastoideumнен шыққаннан кейін

5) f. Ratundum

Тапсырма 1. Науқада анықталды: беттің ассиметриясы—оң жақта, маңдайды жиыра алмайды, оң көз жабық, тісті көрсеткенде ауыз солға ығысады. Оң көз алмасы ішке қарай ығысқан. Латералды жаққа қозғалуы шектелген. Науқас көздегі екі еселенуге шағымданады. Дененің сол жақ бетінде сезімталдық бұзылысы және саусақ-мұрын сынамасын дұрыс орындай алмайды.

Жоғарыдағы симптомдарды түсіндір және зақымдалу орнын көрсетіңіз.

Тапсырма 2. Зерттеу кезінде науқада анықталды:оң жақты птоз, оң жақ көз алмасының қозғалысының қозғалысының шектелуі, қарашық кеңейген. Науқада оң жақ көз аймағының ауырсынуы мазалайды,оң жақ маңдай аймағында гипестезия. Корнеалды рефлекс оң жақта төмендеген.

Жоғарыдағы симптомдарды түсіндір және зақымдалу орнын көрсетіңіз

Тапсырма 3. Науқада тілдің артықы 3/1 дәм сезу бұзылған. Миндалина аймағындағы ауырсыну мазалайды,сол жақ құлақ аймағына иррадиация береді.

Жоғарыдағы симптомдарды түсіндір және зақымдалу орнын көрсетіңіз.

Тапсырма 4. Науқастың оң жақ иығы төмен түскен. Оң жақ жауырыны омыртқадан сыртқа және жоғары ығысқан. Басты солға бұра алмайды. Оң қолды горизонталды сызықтан жоғары көтере алмайды,оң жақ иық қысылған. Гипотрофия және гипотония трапеция тәрізді және төс-бұғана-емізікше бұлшықет сол жақтан.

Жоғарыдағы симптомдарды түсіндір және зақымдалу орнын көрсетіңіз.

Тапсырма 5. Науқас ауруханаға түскен кезінде дауысының өзгеруіне, жұтыну қиындағанына, сұйық тағамның мұрнына шығып кетуіне шағымданды.

Объективті: дауысы қырылдаған, мұрын қышуымен, оң жақтан жұмсақ таңдайы түсіңкі, тілі солға қаралған. Жұтыну рефлексі әлсіз. Тілінің артқы үштен бір бөлігінде тәттіні ащыдан ажырата алмайды. Тілін шығарған кезде оңға қарайды. Тілінің оң жағы сол жаққа қарағанда салыстырмалы түрде кіші, тегіс емес, бұлшықеттерінде дірілдеу байқалады.

Науқада бар симптомдарды түсіндіру және зақымданған аймақты көрсету керек.

Тапсырма 6. Көлік апаты болған жерден ауруханаға «жедел дәрдем» көлігімен ер адам жеткізілді. Есін жоғалтқан. Қандай жағдай болғанын білмейді. Қарау барысында: көз қарашықтары бірдей емес – солға қарағанда оң жақтағысы үлкендеу. Оң көзін толық

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 24 беті

жұмбайды. Корнельды және қасүсті рефлексстер оң жақтан әлсіз. Оң жақтан мұрынерін қыртысы тегістелген. Оң жақ көз алмасы сыртқа шығыңқы. Сол жаққа қараған кезде кенет болатын горизонтальды нистагм. Оң жақ есту қызметі бұзылған. Парез, сезімталдық бұзылыстары жоқ. Координаторлы сынамааларды жасағанда оң жақтан нашар.

1. Патологиялық симптомдарды анықтаңыз.

2. Зақымдану аймағын анықтаңыз.

Тапсырма 7. Науқас қыз ЖРВИ-мен ауырған. 2 аптадан кейін аяқтарында ауырсыну және әлсіздік пайда болған, ол тез өршіп, қолында әлсіздік пайда болып, дауысы өзгерген. Аурудың 5 күнінде тексеруден өткен кезде: жалпы жағдайы нашар. Ерін цианозы, тынысы жиі, үстірт. Пульсы минутына 120 соққы. Ішкі органдары – ауытқулар жоқ. Көзін толық жұмбайды, қасүсті және корнеальды рефлексстер екі жақтанда шақырылмады. Мұрынерін қыртыстары тегістелген, ерін бұрыштары көтерілмейді. Жұмсақ таңдайы қимылсыз. Даусы естілмеді, жұтынған кезде шашалады. Жұтыну рефлексстері екі жақтанда шақырылмайды. Тілін қиналып шығарады, фасцикулярлы қозғалыстар.

1. Патологиялық симптомдарды көрсетіңіз.

2. Зақымданған аймақты анықтаңыз.

Тапсырма 8. 40 жастағы әйел адамда көру қабілетінің нашарлағаны байқалады. Тексеру барысында оң жақтан көруі 0,3; сол жақтан – 0,5 әйнектермен коррекцияланбайды. Көру алаңдары екі жақтан қысылған.

1. Патологиялық симптомдарды көрсетіңіз.

2. Зақымданған аймақты анықтаңыз.

Тапсырма 9. 40 жастағы ер адамда тексеру барысында иіс сезу оң жақтан бұзылғаны (иіс сезбейді) байқалады. Көз түбінде: оң жағында көру нерві дискісінің атрофиясы, сол жақта – диск .

1. Патологиялық симптомдарды көрсетіңіз.

2. Зақымданған аймақты анықтаңыз.

Тапсырма 10. Әйел 38 жаста, 2 жыл бұрын оң құлағы естімейтінін байқаған (оң құлағымен телефонда сөйлескен кезде естімеген). Тексеру кезінде: көз алмасын жылжыта алмайды (сыртқа). Бетінің оң жағында сезімталдықтың барлық түрі әлсіз. Корнеальды, назальды, қасүсті рефлексстері оң жақта жоқ. Көз қарашығы оң жақтан үлкендеу, нашар қысады («кірпіктер симптомы»), мұрынерін қыртысы тегістелген. Оң құлағында есту қабілеті жоқ. Оң жаққа орташа спонтанды горизонтальды нистагм, сол жаққа майда. Саусақ-мұрын және өкше-табан сынамаларын оң жақтан айқын орындамайды, адиадохокinez оң жақтан. Оң жақ аяқ-қолдарында бұлшықетті гипотония.

1. Патологиялық симптомдарды көрсетіңіз.

2. Зақымданған аймақты анықтаңыз.

№ 6 Сабақ

1. Тақырыбы: Жоғары психикалық функциялар, зақымдану симптомдары және синдромдары. Зерттеу әдістері.

2. Мақсаты: Үлкен ми жартышарларының қыртысының негізгі қызметтерін және ми бөліктерінің зақымдану симптомдары; олардың қызметін зерттейтін әдістерді игеру.

3. Оқыту міндеттері:

- ми шарларының орналасуы қызметтері, бас-ми бөліктерінің зақымдану симптомдары, жоғары ми шарларының бұзылыс симптомдары, естің бұзылыс туралы студентте білім қалыптастыру;

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 25 беті

- маңдай, төбе, шүйде, самай бөліктерінің зақымдану симптомдарын, ішкі капсуланың зақымдану симптомдарын анықтауды, сонымен қатар сөйлеу, оқу, жазу, санау, праксис, гнозис қызметтерін тесеруді дағдыларын студентте қалыптастыру.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Жоғарғы мидың қызметтерінің құрылым-функциональды қалыптастыру. Ми шарында орналасу қызметтері. Адамның жүйке жүйесінің жоғарғы қызметі сөйлеу. Сөйлеу орталықтарының орналасуы.
2. Оң және сол ми шарларының функциональды айырмашылықтары.
3. Жүйке жүйесінің бөліктерінің сөйлеу функциясында қатысуы.
4. Апраксия түрлері – тексеру әдістері
5. Импрессивты және экспрессивты сөйлеу.
6. Афазия және оның түрлері.
7. Ес бұзылысының түрлері және диагностикасы.
8. Есте сақтаудың құрылымды және функциональды қамтамасыздануы. Амнезия және оның түрлері.
9. Бас-ми бөлімдерінің зақымдану симптомдары.
10. Алексия, аграфия, акалькулия.

5. Оқыту және оқыту әдістері: глоссарий, TBL, стандартталған пациент әдісі, білім берудің цифрлік ресурстарын пайдалану.

6. Бағалау әдістері: тестілеу, ауызша және жазбаса сұрау, интервьюирлеу, эссе, дидактикалық материалмен жұмыс жасау.

7. Әдебиеттер:

Негізгі:

1. Ж.Б. Ахметова. Бассүйек- ми нервтерінің зақымдану семиотикасы: оқу құралы / Ж. Б. Ахметова, Г.С. Тазабекова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016.
2. С. Қайшыбаев. Неврология. 1 - кітап. Топикалық және синдромологиялық диагностика негіздері: оқулық / С. Қайшыбаев - Алматы: Эверо, 2016.
3. Г.А. Дуцанова. Неврология. I-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дуцанова - Алматы: Эверо, 2010.
4. Г.А. Дуцанова. Неврология. II-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дуцанова - Алматы : Эверо, 2010
5. А.М. Төлеусаринов. Жалпыневрология: оқулық / А. М. Төлеусаринов, Е.С. Нұрғожаев - Алматы: Эверо, 2009.

Қосымша:

1. М.Г. Абдрахманова. Неврологиялық науқастарды оңалтудың заманауи принциптері: оқу-әдістемелік құрал / М.Г. Абдрахманова, Е. В. Епифанцева, Д.С. Шайкенов; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Қарағанды : АҚНҰР, 2015.

Электронды ресурстар:

- a. Консультант врача. Неврология. Версия. 1. 2 [Электронный ресурс]: руководство. - Электрон.текстовые дан. (127 Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2009.
2. Нейрохирургия [Электронный ресурс] : учебник / С.В. Можаяев [и др.]. - 2-е изд., перераб. и доп. - Электрон.текстовые дан. (50,3 Мб). - М.: Изд. группа "ГЭОТАР-Медиа", 2009.
3. Нервные болезни для врачей общей практики [Мультимедиа]: учебное пособие / под ред. И. Н. Денисова. - Электрон. дан. (105 Мб). - Алматы: АТПГ Kazakhstan при участии Кордис&Медиа, 2006.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 26 беті

4. Физиология высшей нервной деятельности [Электронный ресурс]: методические рек. для студентов мед. фак. / сост. Д. А. Адильбекова.- Электрон.текстовые дан. (388 Кб). - Шымкент : Б. и., Б. г. - эл. опт.диск (CD-ROM).

5. Электронды деректер базалары

№	Атауы	Сілтеме
1	ОҚМА қоймасы	http://lib.ukma.kz/repository/
2	Республикалық ЖОО аралық электронды кітапхана	http://rmebrk.kz/
3	Студенттің консультанты	http://www.studmedlib.ru/
4	Қазақстанның ашық университеті	https://openu.kz/kz
5	Заң (анықтамалық-ақпараттық секторға қол жетімділік)	https://zan.kz/ru
6	Параграф	https://online.zakon.kz/Medicine/
7	Ғылыми электронды кітапхана	https://elibrary.ru/
8	Ашық кітапхана	https:// kitap.kz/
9	Thomson Reuters	www.webofknowledge.com
10	ScienceDirect	http://www.sciencedirect.com/
11	Scopus	https://www.scopus.com/

8.Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.).

1 сұрақ. Кинестетикалық анализаторлардың, тері бөлімдері қайда орналасқан?

2 сұрақ. Олардың бұзылыс, тітіркену симптомы.

3 сұрақ. «Жоғарғы психикалық қызметтер» және «жоғары ми қызметтері» түсініктері бірдейме?

4 сұрақ. Гнозия деген не? Агнозия түрлері атаңыз, оларды сипаттаңыз.

5 сұрақ. Праксия деген не? Апраксия түрлерін атаңыз және оларды сипаттаңыз.

6 сұрақ. Афазия деген не, оның түрлері? Сипаттаңыз.

7 сұрақ. Сөйлеудің кортикалық орталықтары орналасуы?

8 сұрақ. Пре- және постцентральды мидың иірімдері зақымдану клиникасын сипаттаңыз.

9 сұрақ. Маңдай,шүйде,самай,төбе ми бөлімдерінің зақымдану клиникасы?

10 сұрақ. Жоғары ми қызметтері дегеніміз не?

11 сұрақ. Қандай құрылымдар зақымданған кезде есте сақтау қабілеті бұзылады?

12сұрақ. Жоғары церебральды функциялардың морфологиялық негізі қалыптасуда қандай?

13 сұрақ. Ішкі капсуланың, қатпарлы дененің зақымдану клиникасын атаңыз.

14 сұрақ. Басми жартышарының функциональды специализациясы туралы не білесіз?

15 сұрақ. «Функцияның динамикалық орналасуы» неден тұрады?

Тапсырма 1. Науқас бөлмеден дәлізге шыққаннан кейін, қалай қайта кіруді білмейтінін туыстары байқаған. Көйлек, аяқ киімін қалай кию керектігін білмейді.

Объективті: қозғалыс бұзылыстары жоқ (парездер), бірақ науқас кей қозғалыстарды жасай алады (халат кию, төсек салу), бөлмесінің сызбасын сала алмайды, кеурттен пішін жасай алмайды.

Бар симптомдарды түсіндіру және зақымдану орналасқан аймақтарды көрсету.

Тапсырма 2. Тексеру кезінде науқаста: эйфория, әзіл айтуға бейімділігі, критика төмен, жүйесіз қызметтер(еденге кіші дәретке шығу). Күлген кезде мұрын-ерін қыртысы тегістелген, оң жақ аяқ қолдарында сіңір рефлекстері жоғары. Сөйлеу бұзылысы бар: қиын айтылатын сөздерді айта алмайды. Сөйлемдері шектеулі сөз топтарынан тұрады, бір

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 27 беті

сөзді қайталай береді, қиындықпен келесі сөзге өтеді. Ұстап қалу қимылдары айқын. Бағытталған сөйлемді жақсы түсінеді. Тапсырмаларды орындайды.

Бар симптомдарды түсіндіру және зақымдану орналасқан аймақтарды көрсету.

Тапсырма 3. Науқастың сол қолы жайсыз болып, заттарды жиі құлатып алады. Кейде науқасқа оның «екі» қолы бар сияқты, кейде сол қолын «жоғалтып» алғандай сезінетін.

Объективті: аяқ-қолдарында қимыл толық көлемде, жеткілікті күшпен. Сол жақтан рефлексстер тірі. Патологиялық рефлексстер жоқ. Оң қолында терең сезімталдық бұзылған. Оң және сол жағын ажырата алмайды, өзінің қолы қандай жағдайда тұрғанын білмейді. Саусақ-мұрын сынамасын орындай алмайды.

Бар симптомдарды түсіндіру және зақымдану орналасқан аймақтарды көрсету.

Тапсырма 4. Жедел ми қантамырларының бұзылысынан кейін науқаста сөйлеу бұзылыстары пайда болды: нашар сөйлейді, көп дыбыстарды айта алмайды, қиын айтылатын сөздерде шатасады, жай сөздерді анық айтады (ия, жоқ, керек). Бағытталған сөйлемді түсінуі орташа. Инструкцияларды көрсеткеннен кейін ғана қайталай алады.

1. Қызмет бұзылыс типін атаңыз.
2. Зақымдану деңгейін анықтаңыз.

Тапсырма 5. 54 жастағы ер адамды туыстары алып келген. Науқастың өзінің шағымдары жоқ. Туыстарының айтуынша 6-8 айда науқас қатты өзгерген: ашуланшақ болған, бірақ уақыт және орын талғамай жиі жақсы көңіл күйде жүреді, жиі эзілденеді; өзіне қарамайды, жұмысқа себепсіз бармай қойған. Оны оятпаса, орындықта тәулік бойы қимылдамай отыра береді. Теледидар көрмейді, газеттер оқымайды. Сөйлеу стилі өзгерген: сұрақтарға қысқаша жауап береді, әңгімелескен кезде түсініксіз сөздермен жауап береді.

1. Қызмет бұзылыс типін атаңыз.
2. Зақымдану деңгейін анықтаңыз.

Тапсырма 6. Бас-ми ісігіне жасалған отадан кейін науқас дәрменсіздік танытады: күнделікті тұрмыс заттарын қолдана алмайды, оларды ұстап көрмесе. Өзін сағаттап соқыр етіп көрсетеді, бірақ соған қарамай заттарға шалынбайды, есіктен шыға алады. Туыстарының түрін тани алмайды, бірақ сөйлесе лезде таниды.

1. Қызмет бұзылыс типін атаңыз.
2. Зақымдану деңгейін анықтаңыз.

Тапсырма 7. Науқастың есте сақтау қабілетін тексеру барысында оған айтылған сөздерді нашар есте сақтайды: оған айтылған 3 сөзден 1 минуттан кейін 2 ғана сөзді қайталап бере алды. 5 сөзді үш рет қайталап айтқаннан кейін, 3 сөзді ғана есте сақтаған. Тұспалдар көмектеспеген. Ойын басқа жаққа аударып, сосын сөздерді қайталауын сұраған кезде тек 1 сөзді қайталады.

1. Қызмет бұзылыс типін атаңыз.
2. Зақымдану деңгейін анықтаңыз.

Тапсырма 8. Дәрігердің қабылдауына науқас айналасындағы барлық заттардың атын «ұмытып» қалғандығына шағымданып келді. Ол қандай зат екендігін, оның не үшін керектігін айтып бере алады «ол затпен тамақтанады», «ол затта отырады» және т.б. Барлық заттармен еркін қолдана алады.

1. Қызмет бұзылыс типін атаңыз.
2. Зақымдану деңгейін анықтаңыз.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 28 беті

1. Тақырыбы: Ми қабықтары. Ликвор. Менингеальды синдром, бассүйек гипертензия синдромы. Неврологиядағы заманауи лабораторлы-инструментальды, нейровизуализационды зерттеу әдістері

2. Мақсаты: студенттерді ми қабықтарының зақымдануының топикалық диагностикасымен, люмбальды пункция әдісімен, инструментальды және нейровизуализационды әдістермен таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:

- Студенттерде ми қабықтарының және жұлынның топографиясындағы айырмашылықтар туралы, жұлын сұйықтығының секрециясы және сипаттамасы, сонымен қатар неврологиядағы негізгі инструментальды зерттеу әдістері туралы білім қалыптастыру;
- Менингеальды симптомдарды анықтауды, менингеальды синдромды диагностикалауды, бассүйек гипертензия синдромын диагностикалауды, сұйықтықтың жалпы анализін сипаттауды, жүйке жүйесі аурулары және жарақаты бар науқастарды тексере алу дағдыларын қалыптастыру.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары

1. Ми қабықтарының және жұлынның топографиясындағы ерекшеліктері.
2. Субдуральды, торлы қабық асты кеңістік.
3. Қатты ми қабығының синустары.
4. Гематознцфалитикалық барьердың құрылысы.
5. Ликвордың секрециясы, циркуляциясы және резорбциясы.
6. Ликвордың қалыпты және патологиядағы сипаттамасы.
7. Бассүйек гипертензиясының синдромы.
8. Люмбальды пункция, көрсеткіштер, қарсы көрсеткіштер, асқынулар.
9. Клиникалық ликворология
10. Электрофизиологиялық зерттеу әдістері: реоэнцефалография, электроэнцефалография, эхоэнцефалография, электромиография, электронейромиография.
11. Рентгенологиялық зерттеу әдістері: краниография, вертебрография, миелография.
12. Нейровизуализационды зерттеу әдістері: компьютерлі томография, магнитты-резонансы томография және басқалар.
13. Көз түбі.
14. Клиникалық генетика әдістері.
15. Неврологиядағы нейровизуализационды зерттеу әдістері.

5. Оқыту әдісі: глоссарий, Case-study, рөлдік ойын, білім берудің цифрлік ресурстарын пайдалану.

6. Бағалау әдістері: тестілеу, ауызша және жазбаша сұрау, интервьюирлеу, эссе, дидактикалы материалмен жұмыс жасау.

7. Әдебиеттер:

Негізгі:

1. Ж.Б. Ахметова. Бассүйек- ми нервтерінің зақымдану семиотикасы: оқу құралы / Ж. Б. Ахметова, Г.С. Тазабекова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016.
2. С. Қайшыбаев. Неврология. 1 - кітап. Топикалық және синдромологиялық диагностика негіздері: оқулық / С. Қайшыбаев - Алматы: Эверо, 2016.
3. Г.А. Дущанова. Неврология. I-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дущанова - Алматы: Эверо, 2010.
4. Г.А. Дущанова. Неврология. II-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дущанова - Алматы : Эверо, 2010
5. А.М. Төлеусаринов. Жалпыневрология: оқулық / А. М. Төлеусаринов, Е.С. Нұрғожаев

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 29 беті

- Алматы: Эверо, 2009.

Қосымша:

1. М.Г. Абдрахманова. Неврологиялық наукастарды оңалтудың заманауи принциптері: оқу-әдістемелік құрал / М.Г. Абдрахманова, Е. В. Епифанцева, Д.С. Шайкенов; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Караганды : АҚНҰР, 2015.

Электронды ресурстар:

1. Консультант врача. Неврология. Версия. 1. 2 [Электронный ресурс]: руководство. - Электрон.текстовые дан. (127 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2009.
2. Нейрохирургия [Электронный ресурс] : учебник / С.В. Можаяев [и др.]. - 2-е изд., перераб. и доп. - Электрон.текстовые дан. (50,3 Мб). - М.: Изд. группа "ГЭОТАР-Медиа", 2009.
3. Нервные болезни для врачей общей практики [Мультимедиа]: учебное пособие / под ред. И. Н. Денисова. - Электрон. дан. (105 Мб). - Алматы: АТПГ Kazakhstan при участии Кордис&Медиа, 2006.
4. Физиология высшей нервной деятельности [Электронный ресурс]: методические рек.для студентов мед. фак. / сост. Д. А. Адильбекова.- Электрон.текстовые дан. (388 Кб). - Шымкент : Б. и., Б. г. - эл. опт.диск (CD-ROM).
5. Электронды деректер базалары

№	Атауы	Сілтеме
1	ОҚМА қоймасы	http://lib.ukma.kz/repository/
2	Республикалық ЖОО аралық электронды кітапхана	http://rmebrk.kz/
3	Студенттің консультанты	http://www.studmedlib.ru/
4	Қазақстанның ашық университеті	https://openu.kz/kz
5	Заң (анықтамалық-ақпараттық секторға қол жетімділік)	https://zan.kz/ru
6	Параграф	https://online.zakon.kz/Medicine/
7	Ғылыми электронды кітапхана	https://elibrary.ru/
8	Ашық кітапхана	https:// kitap.kz/
9	Thomson Reuters	www.webofknowledge.com
10	ScienceDirect	http://www.sciencedirect.com/
11	Scopus	https://www.scopus.com/

8.Бақылау (сұрақтар, тесттер,тапсырмалар және т.б).

- 1 сұрақ. Бас-ми және жұлын қабықтарын атаңыз.
- 2 сұрақ. Менингеальды синдромды сипаттаңыз.
- 3 сұрақ. Қандай менингеальды симптомдарды білесіз? Олар қалай тексеріледі?
- 4 сұрақ. Люмбальды пункциялауға көрсеткіштер және қарсы көрсеткіштер.
- 5 сұрақ. Люмбальды пункция қалай жүргізіледі?
- 6 сұрақ. Ликвородинамикалық сынамаларды сипаттаңыз және олардың маңызы.
- 7 сұрақ. Ликворлы жолдардың блокадасы қандай?
- 8 сұрақ. Жұлын сұйықтығының қалыптыдағы мөлшері?
- 9 сұрақ. Жасушалы-ақуызды диссоциация деген не? Ақуызды-жасушалы диссоциация.
1. Мидың компьютерлі томографиясында кезекті күшейтілу қай кезде қолданылады?
  - а) инсультпен бірге жүретін, ми ісігін анықтауға
  - б) ми жарақатының ошағын геморрагиялық сіңірілуін анықтау*
  - в) мидың геморрагиялық инфарктын анықтау

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA — 1979 —	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы			044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар			39 беттің 30 беті

- г) церебральды процесстің сипаттамасына қарамай гематоэнцефальды барьердың жағдайын бағалау
2. Мидың компьютерлі томографиясында шектеулі мүмкіндіктер және мида КТ-контрастты патологиялық белгілі диаметрден аспайтын ошақтар анықталмайды:
- 1,5-1,5
  - 2,5-2,5
  - 3,5-3,5*
  - 4,5-4,5
3. Ми өлімі кезінде диагностикалауда шешуші роль атқарады:
- электроэнцефалографии
  - компьютерной томографии
  - ангиографии
  - эхоэнцефалографии
4. Магнитты-резонансты томография жасауға қарсы көрсеткіш болып табылады:
- йодқа аллергия
  - ашық бассүйек-милық жарақат
  - айқын бассүйек гипертензиясы
  - бөгде металлдық денелердің болуы*
  - ми ісігіне қан құйылу
5. Тура отырған кезде ликвордың қалыпты мөлшері:
- 110-180мм.вод.ст.*
  - 280-310мм.вод.ст.
  - 220-260мм вод.ст.
  - 160-220мм.вод.ст.
6. Пуссеп ликвородинамикалық сынама шақырылады
- мойын венасын қысқанда
  - алдыңғы іштің қабырғасына қысым болғанда
  - басты алдыға еңкейгенде
  - алдын ала тізе және жамбас буындарында иілген, аяқтың жазылуы
7. Квеккенштедт сынамасы кезінде жұлын-милық сұйықтық жоғарылайды егерде субарахноидальды аймақта блок болмаған жағдайда
- 10 рет
  - 6 рет
  - 4 рет
  - 2 рет
8. Жұлын-милық сұйықтықта болатын хлоридтердің қалыпты мөлшері
- 80-110 ммоль/л
  - 40-60 ммоль/л
  - 200-260 ммоль/л
  - 120-130 ммоль/л
9. .... күдіктенгенде эпидемиологиялық анамнез маңызды.
- менингококкты менингитке
  - герпетикалық менингоэнцефалитке
  - саңырауқұлақты менингитке
  - көк іріңді таяқшамен шақырылған менингитте
10. Электроэнцефалографияға (ЭЭГ) сәйкес, мыналар туралы пікір айтуға болады.
- патологиялық фокустың локализациясы
  - мидың функционалды жағдайы

ОҢТҮСТІК-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 31 беті

в) аурудың этиологиясы

11. .... диагностикасында магнитті-резонансты томографияның компьютерлік томографиядан артықшылығы бар:

- бірнеше склероз және басқа да демиелинизациялық аурулар кезіндегі демиелинация ошақтары
- жұлынның патологиялық ошақтары
- сүйек пирамидасының сынуы
- геморрагиялық инсульт
- ишемиялық инсульт

№ 8 Сабақ

1. Тақырыбы: Ми мен жұлынның қанмен қамтамасыз етілуі. Орталық жүйке жүйесінің тамырлы аурулары.

2. Мақсаты: студенттерді цереброваскулярлық аурулар кезіндегі жүйке жүйесінің зақымдануының топикалық диагностикасы негіздері, диагностика сұрақтары, болжамы, дифференциалды диагностикасы, клиникасы, орталық жүйке жүйесінің тамырлы ауруларының алдын-алу мәселелерімен таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:

- студенттерде жұлын мен мидың тамырлы құрылысының ерекшеліктері туралы, мидың тамырлы ауруларының бастапқы және екінші реттік алдын-алу, диагностикасы туралы білімін қалыптастыру;
- жүйке жүйесі аурулары бар науқастарды қарау, есінің жоғалу дәрежесін анықтау, ошақты неврологиялық белгілердің топикалық және дифференциалды диагностикасын жүргізу дағдыларын қалыптастыру.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

- Ми қан айналымының анатомиялық және физиологиялық ерекшеліктері.
- Ұйқы артериялары.
- Вертебро-базилярлы жүйе.
- Виллизиев шеңбері.
- Захарченко шеңбері.
- Ми және жұлынның тамырлы патологиясының жиілігі мен таралуы.
- Ми мен жұлынның қанмен қамтамасыз етілуі.
- Ми және жұлын қан айналымы бұзылыстарының этиологиясы және патогенезі.
- Ми және жұлын қан айналымы бұзылыстарының жіктелуі.
- Ми және жұлын қан айналымы бұзылыстарының клиникасы.
- Аспаптық диагностиканың әдістері мен мүмкіндіктері, топикалық диагнозды тұжырымдау.

5. Оқыту және оқыту әдістері: глоссарий, Case-study, клиникалық жағдайға негізделген (CBL), оқытушының жетекшілігімен науқастармен жұмыс, білім берудің цифрлік ресурстарын пайдалану.

6. Бағалау әдістері: тестілеу, ауызша және жазбаша сұрау, интервьюирлеу, эссе, жағдайлық есептерді шешу.

7. Әдебиеттер:

Негізгі:

- Ж.Б. Ахметова. Бассүйек- ми нервтерінің зақымдану семиотикасы: оқу құралы / Ж. Б. Ахметова, Г.С. Тазабекова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016.
- С. Қайшыбаев. Неврология. 1 - кітап. Топикалық және синдрологиялық диагностика негіздері: оқулық / С. Қайшыбаев - Алматы: Эверо, 2016.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы		044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		39 беттің 32 беті

3. Г.А. Дущанова. Неврология. I-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дущанова - Алматы: Эверо, 2010.
4. Г.А. Дущанова. Неврология. II-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дущанова - Алматы : Эверо, 2010
5. А.М. Төлеусаринов. Жалпыневрология: оқулық / А. М. Төлеусаринов, Е.С. Нұрғожаев - Алматы: Эверо, 2009.

Қосымша:

1. М.Г. Абдрахманова. Неврологиялық науқастарды оңалтудың заманауи принциптері: оқу-әдістемелік құрал / М.Г. Абдрахманова, Е. В. Елифанцева, Д.С. Шайкенов; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Караганды : АҚНҰР, 2015.

Электронды ресурстар:

1. Консультант врача. Неврология. Версия. 1. 2 [Электронный ресурс]: руководство. - Электрон.текстовые дан. (127 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2009.
2. Нейрохирургия [Электронный ресурс] : учебник / С.В. Можаяев [и др.]. - 2-е изд., перераб. и доп. - Электрон.текстовые дан. (50,3 Мб). - М.: Изд. группа "ГЭОТАР-Медиа", 2009.
3. Нервные болезни для врачей общей практики [Мультимедиа]: учебное пособие / под ред. И. Н. Денисова. - Электрон. дан. (105 Мб). - Алматы: АТПГ Kazakhstan при участии Кордис&Медиа, 2006.
4. Физиология высшей нервной деятельности [Электронный ресурс]: методические рек.для студентов мед. фак. / сост. Д. А. Адильбекова.- Электрон.текстовые дан. (388 Кб). - Шымкент : Б. и., Б. г. - эл. опт.диск (CD-ROM).
5. Электронды деректер базалары

№	Атауы	Сілтеме
1	ОҚМА қоймасы	http://lib.ukma.kz/repository/
2	Республикалық ЖОО аралық электронды кітапхана	http://rmebrk.kz/
3	Студенттің консультанты	http://www.studmedlib.ru/
4	Қазақстанның ашық университеті	https://openu.kz/kz
5	Заң (анықтамалық-ақпараттық секторға қол жетімділік)	https://zan.kz/ru
6	Параграф	https://online.zakon.kz/Medicine/
7	Ғылыми электронды кітапхана	https://elibrary.ru/
8	Ашық кітапхана	https:// kitap.kz/
9	Thomson Reuters	www.webofknowledge.com
10	ScienceDirect	http://www.sciencedirect.com/
11	Scopus	https://www.scopus.com/

5. 8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және т.б.).

Тапсырма 1. Науқас В., 72 жаста, жедел жәрдеммен қабылдау бөліміне жеткізілді. Ілеспе құжаттарда науқастың саябақта орындықта жатқаны айтылған. Есін жоғалтқан жоқ. Жергілікті тексеру кезінде оң қолдың қозғалысының бұзылысы және сөйлеудің қиындауы. Науқас жекеленген сөздерді айтты, оның кенеттен басы айналғанын түсінуге болады. Құсқан жоқ.

Қарап тексергенде: есі сақталған, бірақ солғын, немқұрайлы. Сөздік байланысқа келмейді. Тексеріске наразылықпен қарайды. Пульсі аритмиялы, минутына орта есеппен 104 соққы. Жүрек дыбыстары тұйық, АҚ - 150/100. Бас пен мойынның үлкен

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы	044-56/11Б	
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар	39 беттің 33 беті	

тамырларының пульсациясы қанағаттанарлық. Тыныс алуы еркін, ырғақты, минутына 18. Көз қарашықтары бірдей. Ауыздың оң жақ бұрышы төмен. Тілін шығармайды. Ауыз рефлексі (тілтұмсық) айқын. Әрдайым тек сол қолын қимылдатады, оң қолы қимылсыз. Оң табаны сыртқа қарай бұрылған. Инемен тітіркендіруге жауап ретінде оң аяқтың қимылдауы шектелген. Сіңірлік рефлексстер сол жаққа қарағанда оң жақта жоғарылаған. Оң табанында Бабинский рефлексі шақырылады. Менигиалды белгілер жоқ.

Көз түбі: көру нервінің дискілері бозғылт қызғылт, шекаралары айқын, артериялары біршама тарылған, иреленген, веналары кеңейген.

ЭХОЭГ: М-эхо ығысуы анықталмады, көптеген қосымша тістер.

ЭКГ: жыпылық аритмиясы, тахисистолиялық формасы; бұлшықеттің диффузды өзгерісі.

Қан анализі: гемоглобин 120 г/л, лейкоциттер - 6000 * 10⁹, ЭТЖ - 12 мм/сағ.

Топикалық диагноз қойыңыз және негіздеңіз.

Тапсырма 2. 40 жасар науқас әйел бірнеше жыл бойына гипертониялық аурумен зардап шегеді. Кір жуу кезінде бірден есін жоғалтып, құлаған. Бет әлпеті гиперемияланған. Тыныс алуы жиіленген, шулы. Көз шарасы кеңейген. Көз шарасының жарыққа реакциясы жоқ. Көз қозғалысы горизонтальды бағытта маятник тәрізді, баяу «жүзген көздер». Инемен жүргізгенге бет әлпеті реакция бермейді. Корнеальды рефлекс сол жақты теріс мәнді, оң жақты — әлсіз, ауыз бұрышының сол жақта төмендеуі, сол жақ ұртында «желкен» симптомы байқалады. Оң жақ ауыз бұрышынан көбікті сілекей ағады. Қолдары денеге жабысқан, қол саусақтары бүріскен, қолдары жұдырыққа жиналған. Аяқтары созылған, жазылу кезінде бұлшықет тонусының жоғарылауы. Тонусы кезеңмен төмендейді және оң жақ аяқ қолдарының қозғалысты мазасыздығы байқалады, сол жақ қолы созылған, ал аяғы салбыраған. Шүйде бұлшықетінің ригидтілігі жоқ. Керниг симптомы екі жақты айқын. Инеге денесі реакция бермейді. Сіңірлік және периостальды рефлексстер шақырылады, сол жақтан жоғары. Сол табанының клonusы. Бабинский симптомы екі жақты оң. Табан саусақтарын бірден бүккен кезінде эфирмен екпемен тітіркендіргенде, аяқтың «үштік бүгілуі» болады.

Қарау кезінде құсу болмады. Пульс 106, тығыз, ырғақты. Жұлын ми сұйықтығы қан аралас. Жүрек тондары тұйықталған. Екінші тон акценті аортада. АҚҚ-230/120. Температура-38,7° Лейкоцитоз 12600*10⁹. Басталғаннан кейін бірнеше сағаттан соң пульс 120, әлсіз толықты. Чейн-Стокс тыныс алуы. Тершең. Қол саусақтары мен табан саусақтары цианозды, суық. АҚҚ—180/105. Бұлшықет гипертониясы гипотонияға ұласқан, сол аяқ қолда көбірек байқалады. Сіңірлік рефлексстер жойылған. Температура 40°. Өкпе ісінуі. Эхоэнцефалограммада- М-эхо ығысуы жоқ.

Топикалық диагноз қойыңыз және негіздеңіз.

Тапсырма 3. 60 жастағы науқас соңғы айларда мезгіл-мезгіл бас ауруына, құлақтағы шуға, тез шаршағыштық, ұйқының нашар болуына және тынышсыздығына шағымданады. Емханаға жатардан үш күн алдын, түнде бас ауруынан оянып, оң қолының әлсіздігін байқады. Содан кейін әрі қарай ұйықтап кетті. Таңертең оң қолдың қозғалыстары толығымен жоғалды, оң аяғының әлсіздігі пайда болды, сөйлеуі өзгерді. Жүректің шекаралары солға қарай кеңейген. Жүрек дыбыстары төмен. Пульс 72, аритмиялық. Самай артериялары пальпациялағанда қатты, иреленген. АҚ - 110/60. Самай-ийек коэффициенті 0,3.

Науқас кеңістікке және уақытқа бағытталған. Барлық тапсырмаларды дұрыс орындайды. Сөйлеуі баяу, түсініксіз. Ол сөздерді қиындықпен таңдайды. Сөйлеу барысында литералды парафразиялар мен персеверациялар бар. Көз түбі тамырлары тарылған. Оң жақ мұрын-ерін қатпары тегістелген. Тілді шығарғанда оңға қарай

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 34 беті

ауытқиды. Қалған бас ми нервтерінің жұмысы бұзылмаған. Оң қолымен белсенді қимыл жасамайды, аяқтың қимылдары шектеулі. Сол қол мен аяқтың қозғалысы шектелмейді. Оң қолдың иілгіш бұлшықеттерінде тонус жоғарылаған және аз дәрежеде аяқ бұлшықеттерінің тонусы жоғарылауы. Сезімталдықтың барлық түрлері сақталды. Барлық сіңір және периостеальды рефлексстер оң жақта айтарлықтай жоғары. Оң жақта Бабинский мен Россолимо белгілері. Сарысудағы холестерин 7,4 ммоль/л.

Топикалық диагноз қойыңыз және негіздеңіз.

Тапсырма 4. Науқас ауруханаға 2 сағат бұрын басталған қарқынды бас ауруының шағымымен жеткізілді. АҚ - 190/100. Науқас тежелген. Оң жақ көз шарасы сол жағына қарағанда тар. Сол жақ мұрын-ерін қатпары тегістеледі. Гемипарез, сол аяқтың бұлшықеттеріндегі гипертония, сіңірлік рефлексстер жоғары және сол жақ аяқта патологиялық рефлексстердің болуы. ЭХО-ЭГ - мидың орталық құрылымдарының дислокациясы жоқ. РЭГ - анакротикалық фазаның ұзаруы, шынның дөңгелектенуі, катакротикалық фазада диакротикалық тістің болмауы. Соңғысы үстірт түрінде болады. Қан анализінде коагуляция жүйесінің белсенділігі анықталды.

Топикалық диагноз қойыңыз және негіздеңіз.

Тапсырма 5. 64 жастағы науқас ауруханаға өте ауыр жағдайда жеткізілді. Туыстарының сөзінен, ол 20 жылдан астам уақыт гипертониямен ауырады. Бір күн бұрын бас ауруына, бас айналуға, жалпы әлсіздікке шағымданған. Таңертең төсектен тұрып, кенеттен есінен танып, құлады. Құсу болды. Қарау кезінде ес жоқ. Бет, кеуде, аяқтың терісі гиперемияланған. АҚ - 220/100. Пульс минутына 96 соққы, напряжен. Чейн-Стокс тынысы. Бас және көз алмалары солға бұрылған. Аузы жартылай ашық. Мойын бұлшықеттерінің ригидтілігі. Керниг симптомы екі жағында. Көз қарашықтары кеңейген. Корнеальдык рефлексстер туындамайды. Оң жақ мұрын-ерін қатпары тегістелген. Оң аяғы сыртқа қарай бұрылған. Сіңірлік рефлексстері жоқ. Инемен тітіркендіруге жауап бермейді. Оң жақта Бабинский, Россолимо, Гордон рефлексстері шақырылады. ЭХО-ЭГ – мидың медианалық құрылымдары солдан оңға қарай 5 мм-ге ығысқан. Белдік пункция: жұлын сұйықтығының қысымы 180 мм.су.бағ., қанды. Мидың компьютерлік томографиясында сол жақ төбе самайлық аймақта шар тәрізді, жоғарылаған аймақ анықталады, ортаңғы құрылымдардың солдан оңға қарай 10 мм-ге ығысуы.

Топикалық диагноз қойыңыз және негіздеңіз.

1. Ми қанайналымының өткінші бұзылысы диагнозы қойылады, егерде ошақтық және церебралды белгілер кем дегенде .... ішінде толық регресске ұшырайды

- а) 1 тәулік
- б) 1 апта
- в) 2 апта
- г) 3 апта
- д) 1 ай

2. Дисциркуляторлы энцефалопатия сатылары ... негізінде ажыратылады

- а) мүгедектік дәрежесі
- б) ЭЭГ және РЭГ өзгерістері
- в) психикалық бұзылыстардың ауырлығы
- г) қан қысымының жоғарылау дәрежесі
- д) дұрысы а) және в)

3. Қайтармалы неврологиялық белгілері бар инсульт диагнозы қойылады (кіші инсульт) егер мидың ошақтық симптомдары ... кешікпей толық регрессияға ұшыраса.

- а) 1 апта

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA — 1979 —	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы			044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар			39 беттің 35 беті

- б) 3 апта
  - в) 1 ай
  - г) 3 ай
  - г) 6 ай
4. Ресей Федерациясы Медициналық ғылымдар академиясының Неврология ғылыми-зерттеу институтының классификациясы бойынша мидың тамырлы ауруы диагнозын тұжырымдау кезінде бірінші орын алады
- а) тамырлы процестің этиологиясы
  - б) ми қанайналымының бұзылу сипаты
  - в) зақымданған тамырлы бассейн
  - ж) клиникалық синдром
  - г) мүгедектіктің жағдайы
5. Ми тамырларының бітелуіне тромболитикалық терапияны тағайындаған жөн, егер
- а) бітелудің ұзақтығы 2 сағаттан аз болса
  - б) бітелудің ұзақтығы 4 сағаттан аз болса
  - в) бітелудің ұзақтығы бір күннен аз болса
  - ж) геморрагиялық синдром болса
  - д) бітелудің ұзақтығы маңызды емес
6. Паренхиматозды-субарахноидальды қан кетуде міндетті болып табылады
- а) сананың жоғалуы
  - б) қанды жұлын сұйықтығы
  - в) орта эхо-сызығының ығысуы
  - г) контрлатеральді гемипарез
  - д) жоғарыда айтылғандардың барлығы
7. Мишыққа қан кетуде міндетті болып табылады
- а) сананың жоғалуы, гемипарез
  - б) динамикалық атаксия
  - в) окуломоторлы бұзылыстар
  - г) дұрысы а) және б)
  - д) дұрысы б) және в)
8. Ауруханаға жедел жәрдеммен, әріптесінің сүйемелдеуімен, 40 жастағы науқас психомоторлы қозу жағдайында жеткізілді. Әріптесінің айтуынша, бүгін жұмыста пациент кенеттен қатты бас ауруына шағымданып, құлады, қайта құсу болды. Бұрын өзін сау деп санайтын, анамнезінде тек суық тию болған. Қарап тексергенде: мойын регидтілігі төрт см., екі жағынан 160° бұрышта Керниг симптомы. Сол жақта птоз, сол жақ көз алмасына байланысты шашыранды қылилық. Анизокория, сол жақ көз қарашығы кеңірек. Қолдарындағы сіңірлік рефлекстері орташа жанданған, тізе және аяқтардағы Ахилл рефлекстері тежелген. Бабинский симптомы екі жақта. Дене қызуы 37,6 ° С. АҚҚ 170/90 мм с.б. Пульс 86 минутына., ырғақты. Ішкі ағзалар патологиясыз. Мидың компьютерлік томографиясы субарахноидальды кеңістікте қанның жиналуын көрсетеді. Белдік пункция кезінде жоғары қысыммен ағатын (300 мм су бағанасы) ағып келе жатқан ми сұйығы қанмен біркелкі ластанған. Болжамды диагнозды қойыңыз:
- а) туберкулезді менингит
  - б) субарахноидальды қан құйылу
  - в) сол жақ жарты шарда паренхималық қан кету
  - г) мидың сол жақ жарты шарындағы эмболиялық инфаркт

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-56/11Б 39 беттің 36 беті

1. Тақырыбы: Эпилепсия туралы түсінік. Эпилепсияның этиологиясы, патогенезі, жіктелуі.

2. Мақсаты: студенттерді неврологиялық практикада кездесетін пароксизмалы жағдайлардың этиологиясымен, патогенезімен, клиникалық ерекшеліктерімен, диагнозымен және дифференциалды диагнозымен таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:

- студенттерде сана мен эпилепсияның эпизодтық және пароксизмальды бұзылыстары туралы білімдерін қалыптастыру;
- неврологиядағы пароксизмалы жағдайлардың дифференциалды диагностикасын жүргізу дағдыларын қалыптастыру (эпилепсия және эпилептикалық синдромдар, бас аурулары және тригминальды ауырулар).

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Пароксизмалды жағдайларды анықтау, ұстамалардың этиопатогенетикалық жіктелуі.
2. Эпилепсияны ауру ретінде анықтау.
3. Экзогендік және эндогендік факторлардың этиологиясы, эпилепсия патогенезі.
4. Эпилептикалық ұстамалардың жіктелуі.
5. Генерализденген конвульсиялық эпилептикалық ұстамалар - клиникасы, жас ерекшеліктері.
6. Абсанстар (қарапайым және күрделі)-клиникасы, әр түрлі жас кезеңдеріндегі сипаттамасы.
7. Жартылай құрысулар клиникасы (моторлы, сенсорлық, вегето-висцеральды, психикалық функциялардың бұзылыстарымен, қайталама жалпылауымен), көріністің жас ерекшеліктеріне байланысты ерекшеліктері.
8. Эпилептикалық статус және оның емі.
9. Аноксикалық ұстамалар: клиника, эпилептикалық ұстамалармен дифференциалды диагностика.
10. Психикалық құрысулар (истериялық, аффективті-респираторлы): клиникасы, эпилептикалық ұстамалармен дифференциалды диагностика.
11. Метаболикалық құрысулар (спазмофилия, гипогликемиялық): клиникасы, эпилептикалық ұстамалармен дифференциалды диагностика.
12. Гипнозды ұстамалар (үрей, түнгі қорқыныш, түнгі миоклонус): клиникасы, эпилептикалық ұстамалармен дифференциалды диагностика.

5. Оқыту және оқыту әдістері: глоссарий, Case-study, (CBL), оқытушының жетекшілігімен науқастармен жұмыс, жппен жұмыс, білім берудің цифрлік ресурстарын пайдалану.

6. Бағалау әдістері: тестілеу, ауызша және жазбаша сауалнама, интервьюирлеу, эссе, жағдайлық есептерді шешу.

7. Әдебиеттер:

Негізгі:

1. Ж.Б. Ахметова. Бассүйек- ми нервтерінің зақымдану семиотикасы: оқу құралы / Ж. Б. Ахметова, Г.С. Тазабекова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016.
2. С. Қайшыбаев. Неврология. 1 - кітап. Топикалық және синдромологиялық диагностика негіздері: оқулық / С. Қайшыбаев - Алматы: Эверо, 2016.
3. Г.А. Дущанова. Неврология. I-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дущанова - Алматы: Эверо, 2010.
4. Г.А. Дущанова. Неврология. II-бөлім: оқуқұралы / Г.А. Дущанова - Алматы : Эверо, 2010
5. А.М. Төлеусаринов. Жалпыневрология: оқулық / А. М. Төлеусаринов, Е.С. Нұрғожаев

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы			044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар			39 беттің 37 беті

- Алматы: Эверо, 2009.

Қосымша:

2. М.Г. Абдрахманова. Неврологиялық науқастарды оңалтудың заманауи принциптері: оқу-әдістемелік құрал / М.Г. Абдрахманова, Е. В. Епифанцева, Д.С. Шайкенов; ҚР денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі. ҚММУ. - Караганды : АҚНҰР, 2015.

Электронды ресурстар:

1. Консультант врача. Неврология. Версия. 1. 2 [Электронный ресурс]: руководство. - Электрон.текстовые дан. (127 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2009.
2. Нейрохирургия [Электронный ресурс] : учебник / С.В. Можаяев [и др.]. - 2-е изд., перераб. и доп. - Электрон.текстовые дан. (50,3 Мб). - М.: Изд. группа "ГЭОТАР-Медиа", 2009.
3. Нервные болезни для врачей общей практики [Мультимедиа]: учебное пособие / под ред. И. Н. Денисова. - Электрон. дан. (105 Мб). - Алматы: АТПГ Kazakhstan при участии Кордис&Медиа, 2006.
4. Физиология высшей нервной деятельности [Электронный ресурс]: методические рек.для студентов мед. фак. / сост. Д. А. Адильбекова.- Электрон.текстовые дан. (388 Кб). - Шымкент : Б. и., Б. г. - эл. опт.диск (CD-ROM).
5. Электронды деректер базалары

№	Атауы	Сілтеме
1	ОҚМА қоймасы	http://lib.ukma.kz/repository/
2	Республикалық ЖОО аралық электронды кітапхана	http://rmebrk.kz/
3	Студенттің консультанты	http://www.studmedlib.ru/
4	Қазақстанның ашық университеті	https://openu.kz/kz
5	Заң (анықтамалық-ақпараттық секторға қол жетімділік)	https://zan.kz/ru
6	Параграф	https://online.zakon.kz/Medicine/
7	Ғылыми электронды кітапхана	https://elibrary.ru/
8	Ашық кітапхана	https:// kitap.kz/
9	Thomson Reuters	www.webofknowledge.com
10	ScienceDirect	http://www.sciencedirect.com/
11	Scopus	https://www.scopus.com/

8.Бақылау (сұрақтар, тесттер, тапсырмалар және басқалар).

Тапсырма 1. 14 жастағы науқас 2 жыл бұрын алғаш рет пайда болған құрысу ұстамалар туралы шағымданады. Анамнезінде үш жыл бұрынғы бас миының жарақаты. Құрысулар сол қолдың бұлшықеттерінен басталып, беттің сол жақ жартысының мимикалық бұлшықеттеріне ауысып, бастың және көздің солға бұрылуымен жүреді. Есі жоғалмайды. Сол жақта мұрын-ерін қатпарының тегістелуі, әлсіз гемипарездің және сіңір рефлекстерінің жоғарылауы анықталады. ЭЭГ - оң жақ фронтальды аймақта пароксизмальды белсенділікке байланысты интерхимисферлік асимметрия. ЭХО-ЭГ - мидың медианалық құрылымдарының дислокациясы жоқ.

Клиникалық диагноз қойыңыз және оны негіздеңіз.

Тапсырма 2. 18 жастағы науқасты он жасынан бастап конвульсиялық ұстамалар мазалайды. Бастапқыда ұстамалар кеуде артындағы жағымсыз сезімдермен, жүрек қағуымен, гипергидроз, терінің және шырышты қабаттарының бозаруымен сипатталатын. Өткен жыл ішінде аталған құбылыстардан кейін тоникалық және клоникалық

ОҢТҮСТІК-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы			044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар			39 беттің 38 беті

конвульсиялармен бірге естің жоғалуы байқалды. Анамнезінде жиі пайда болатын тонзиллит, жедел респираторлық инфекциялар. Жан жағына қараған кезде өздігінен пайда болатын нистагм байқалады, сіңір рефлекстерінің екі жақты жандануы. ЭЭГ - алдыңғы жарты шарда пароксизмальды белсенділіктің өршуі бар диффузды дисритмия. ЭХО-ЭГ - мидың медианалық құрылымдарының дислокациясы жоқ.

Клиникалық диагнозды қойыңыз және негіздеңіз.

Тапсырма 3. Науқас М., 21 жаста, студент, кенет пайда болатын бас ауруына шағымданады. Бас аурулары алғаш рет шамамен бес жыл бұрын пайда болды, әдетте, оң жақ маңдай аймағында басталады және қарқынды түрде жоғарылайды және бастың және көздің бүкіл жартысына таралады бірнеше рет құсу байқалады. Басты ыстық сумен жуу және ұйқы жағдайды жеңілдетеді.

Науқастың анасы мен әпкесі бас ауруынан зардап шегеді.

Қарап тексергенде: науқас бозарған, көздері жұмылған, жарық және көздің қимылдары ауырсынуды күшейтеді. Пульсі ырғақты, минутына 90 соққыға дейін. Ошақты және менингеальды белгілер жоқ. АҚ - 110/70.

Клиникалық диагнозды қойыңыз және негіздеңіз

Тапсырма 4. 14 жастағы науқас 2 жыл бұрын алғаш рет пайда болған құрысу ұстамаларға шағымданады. Анамнезінде үш жыл бұрынғы бас миының жарақаты. Құрысулар сол қолдың бұлшықеттерінен басталып, беттің сол жақ жартысының мимикалық бұлшықеттеріне ауысып, бастың және көздің солға бұрылуымен жүреді. Есі жоғалмайды. Сол жақта мұрын- ерін қатпарының тегістелуі, әлсіз гемипарездің және сіңір рефлекстерінің жоғарылауы анықталады. ЭЭГ - оң жақ фронтальды аймақта пароксизмальды белсенділікке байланысты интерхимисферлік асимметрия. ЭХО-ЭГ - мидың медианалық құрылымдарының дислокациясы жоқ.

Клиникалық диагноз қойыңыз және оны негіздеңіз.

Тапсырма 5. 53 жасар науқас әйел. 20 жыл бұрын маляриямен ауырған. Хининмен емделген. Малярия ұстамалары тоқтаған. 45 жасында ми шайқалу болған. Үш жыл бұрын бірден жүрек аймағында ауырсыну байқалған, жүрек соғуы, қалтырау, АҚҚ 230/140 мм сын. бағ. көтерілуі болған. Ұстамалар жарты сағат шамасында созылған және сілекей ағумен, жиі зәр жіберумен, үлкен дәреттің сұйық болуымен, естен танумен және тырысулармен тоқтаған. Содан бері осындай ұстамалар науқаста аптасына 3-4 рет болып тұрған. Рентгенотерапиядан соң ұстамалар уақытша тоқтатылған, бірақ жарты жылдан соң қайтадан басталған. Клиникада ұстамалар уақытында дене температурасының асимметриясы байқалған, АҚҚ оң қолында 240/130 ал сол қолында-210/110. Ұстама кезеңінде АҚҚ оң жағынан 130/80, ал сол жағында 112/70 мм сын бағ болған. Пульсы 76. Соматикалық жүйке жүйесі жағынан зақымдану белгілері жоқ. Дермографизм қызыл, құйылмалы, тұрақты. Пиломоторлы рефлексер күшейген. Қол және табан саусақтары ылғалды, мұздай, терісі мраморлы Электрокардиограмма миокардтың дистрофиялық өзгерістерін көрсетеді.

Клиникалық диагнозды негіздеңіз және атаңыз.

1. Эпистатус кезіндегі ұстамалар жиілігі :
  - а) айына 1-2 рет
  - б) аптасына 2-4 рет
  - в) сағатына 2-4 рет
2. Эпистатус кезінде мына процедураға дайын болуы тиіс:
  - а) новокаинді блокада
  - б) люмбальды пункция
  - в) ЭКГ

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA — 1979 —	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Неврология, психиатрия, реабилитология және нейрохирургия кафедрасы			044-56/11Б
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар			39 беттің 39 беті

3. Үлкен тырысулық ұстама кезінде көрсетілетін көмек:
- а) белбеуді жағаны шешу
  - б) салқын су ішкізу
  - в) тістерінің арасына шпатель қою
  - г) фенобарбитал таблеткасын беру
  - д) седуксен 2,0 бұлшықетіне енгізу
  - е) тырысуларды ұстап тұру
  - ж) клизманы хлоргидратпен және тазалау клизмасын жасау
  - з) басының астына жұмсақ зат қою
4. Көшенің бұрылысында өтіп бара жатқан 40 жасар науқас ер адам қатты айқайлап, ес түссіз асфальтқа басымен құлап түсті. Алынған жарақаттан қан ағып жатыр. Ер адам алдымен керіліп, сонан соң аяқтары мен қолдарымен асфальтты тепкілей бастады. Аузынан ашық қызыл көбік шыға бастады. Медициналық училище студенті қандай сырқат туралы ойлады ?
- а) бас мидың шайқалуы
  - б) бастың жұмсақ ұлпаларының жарақаты
  - в) кіші тырысулық ұстамалар
  - г) үлкен тырысулық ұстамалар
5. Эпиұстамада болатын белгілердің талып құлаудан ерекшелігі:
- а) тері жамылғыларының бозғылттануы
  - б) тілін тістеу
  - в) беткейлі тыныс
  - г) есіне жылдам келу
  - д) АҚҚ төмендеуі
6. Эпилепсия мына сырқаттарға жатады:
- а) эдогенді сырқаттарға
  - б) эндогенді –органикалық сырқаттарға
  - в) экзогенді сырқаттарға
  - г) экзогенно-органикалық сырқаттарға
7. Үлкен тырысулық ұстамалардың кезеңдер ағымы төмендегідей:
- а) Аура, тоникалық фаза, клоникалық фаза, тырысу генерализация фазасы, ұстамадан кейінгі ұйқы
  - б) Аура, клоникалық фаза, тоникалық фаза, ұстамадан кейінгі ұйқы
  - в) Аура, тоникалық фаза, клоникалық фаза, ұстамадан кейінгі ұйқы
  - г) Аура, клоникалық фаза, тоникалық фаза, тырысу генерализация фазасы, ұйқы
8. Эпилептикалық статус – бұл ...
- а) эпилесиямен ауыратын науқастың психикалық жағдайы
  - б) ұстама кезіндегі науқастың жағдайы
  - в) бірінен соң бірі үзіліссіз болатын ұстамалар сериясы
9. Пароксизмальды бұзылыстар былай бөлінеді:
- а) продромальды, тырысулы, генерализденген
  - б) продромальды, тырысулы, тырысусыз
  - в) продромальды, тырысусыз, тырысусыз, генерализденген
  - г) продромальды, генерализденген
  - д) тырыспалы, тырысусыз
  - е) тырыспалы, генерализденген